

Probační dohled nad mladistvým v rámci jeho resocializace

Alena Bortlíková

Bakalářská práce
2020

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Alena Bortlíková**
Osobní číslo: **H17578**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Probační dohled nad mladistvým v rámci jeho resocializace**

Zásady pro vypracování

Studium odborné literatury a rešerše.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti probační a mediační služby, probačních a resocializačních programů pro mladistvé a resocializace.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvalitativního výzkumu formou analýzy spisové dokumentace.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **Tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

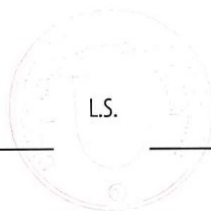
VETEŠKA, Jaroslav. *Mediace a probace v kontextu sociální andragogiky*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-898-7. HOLÁ, Lenka. *Mediace: způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada, 2003. ISBN 80-247-0467-6. ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka a Dagmar DOUBRAVOVÁ, ed. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-757-2. ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0091-8. ROZUM, Jan. *Probační programy pro mladistvé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. *Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci)*. ISBN 978-80-7338-114-1.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Helena Skarupská, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **4. října 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2020**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 22. ledna 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 30.4.2020 .....

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

⁽¹⁾ Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělení svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá činností Probační a mediační služby v České republice, přičemž se jedná o řešení konfliktů mimosoudní cestou. Jaký význam má ve společnosti a jakou má účinnost. Rozebírá trestnou činnost mladistvých, kteří musí plnit trest pod dohledem Probační a mediační služby. Dále je zaměřena na následný proces resocializace mladistvých zpět do společnosti. Hlavním cílem je zjistit jaký efekt má Probační a mediační činnost v delikvenci mladistvých. Jak se mladistvý staví ke svému přidělenému trestu a jaký je jejich vztah k probačním pracovníkům, kteří dohlíží na řádné plnění trestů.

Klíčová slova: Probační a mediační služba, mladiství, trestná činnost, delikvence, probace, mediace, resocializace.

ABSTRACT

Bachelor thesis deals with activities of Probation and Mediation Service in the Czech Republic, perspectives on conflict resolution out of court. How important it is in society and how effective it is. It analyzes the criminal activity of adolescents (juveniles), who have to fulfill the punishment under the control of the Probation and Mediation Service. It is also focused on the subsequent process of resocialization of adolescents back to society. The main aim of the bachelor thesis is to find out the effect of Probation and Mediation activities in adolescents delinquency. How does an adolescent deal with his sentence and what is his / her relationship to probation officers who control adolescent fulfilling his punishment properly?

Keywords: Probation and Mediation Service, adolescents, criminal activity, probation, mediation, delinquency, resocialization.

Tímto způsobem bych chtěla poděkovat PhDr. Heleně Skarupské, Ph.D. za ochotu a veškeré rady či připomínky, které mi poskytovala při tvorbě mé bakalářské práce.

**„Napravit svoje chyby není ani z poloviny tak obtížné, jako si je
uvědomit.“**

(Martin Svoboda)

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA.....	12
1.1 PROBACE.....	13
1.2 MEDIACE.....	15
1.3 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ ČINNOST S MLADISTVÝMI.....	18
2 DEFINOVÁNÍ TRESTNÉ ČINNOSTI MLADISTVÝCH A JEJICH RESOCIALIZACE	19
2.1 SANKCE ZA TRESTNOU ČINNOST MLADISTVÝCH	21
2.1.1 Výchovné opatření	22
2.1.2 Ochranné opatření	24
2.1.3 Trestní opatření	26
2.2 RESOCIALIZACE	27
3 PŘÍČINY A PREVENCE VZNIKU DELIKVENTNÍHO CHOVÁNÍ MLADISTVÝCH	30
3.1 PŘÍČINY VZNIKU DELIKVENTNÍHO CHOVÁNÍ.....	31
3.1.1 Rodina	32
3.1.2 Škola.....	33
3.1.3 Vrstevníci	34
3.1.4 Další sociální činitelé	36
3.2 PREVENCE VZNIKU DELIKVENTNÍHO CHOVÁNÍ	37
II PRAKTICKÁ ČÁST	40
4 REALIZACE VÝZKUMU	41
4.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	41
4.2 CÍLE VÝZKUMU	41
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	42
4.4 VÝZKUMNÁ METODA A TECHNIKA	42
4.5 METODY ANALÝZY DAT	43
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU A INTERPRETACE DAT	48
6 ZÁVĚREČNÝ KOMENTÁŘ K VÝZKUMNÉMU ŠETŘENÍ A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	56
ZÁVĚR	58
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	60
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	62
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	63
SEZNAM GRAFŮ	64
SEZNAM TABULEK.....	65
SEZNAM PŘÍLOH	66

ÚVOD

Stále rostoucí a zvyšující se kriminalita mladistvých je aktuální téma dnešní společnosti, proto se v bakalářské práci budeme věnovat Probační a mediační službě, která je relativně novou institucí. Probační a mediační služba, je integrovaná organizační složka státu České republiky, kterou považujeme jako alternativní způsob řešení konfliktů, který by měl pomoci s vytyžeností soudů v České republice a kapacitně ulehčit věznicím. Úkolem PMS je kontrola nad vykonáváním trestů, které nejsou spojené s odnětím svobody jedince. Zabezpečuje také výběr trestu a jeho spravedlivé uložení. Obstarává i funkci resocializační, kdy věnuje pozornost jedincům, kteří byli propuštěni z výkonu trestu a snaží se o jejich řádné začlenění zpět do společnosti, což můžeme jinak nazvat jako postpenitenciární péče. PMS neposkytuje služby pouze pachatelům, kteří spáchali trestný čin, za který je potřeba udělit odpovídající trest, ale naopak pomáhá i klientům, kteří se stali oběťmi trestného činu. Těmto klientům poskytuje bezplatné terapeutické poradenství.

Bakalářská práce uvede v patrnost řešení konfliktů mimosoudní cestou a poskytne tak čtenářům více informací o této možnosti. Jak už název napovídá, budeme věnovat se probačnímu dohledu nad mladistvými, který má na starosti Probační a mediační služba, která dohlíží na řádné plnění udělených opatření. Dohled Probační a mediační služby je určen všem věkovým kategoriím, ale v našem případě se budeme soustředit pouze na věkovou kategorii mladistvých.

Bakalářská práce bude rozdělena do dvou částí, na teoretickou a praktickou část. V části teoretické nalezneme vymezené základní pojmy spojené s resocializací, posláním a právním ukotvením probační a mediační služby, zmíníme se o příčinách a prevenci delikventního chování u mladistvých. Rozebereme samostatně činnost Probace a Mediace. Upřesníme, kdo je pro Probační a mediační službu mladistvý, jaké tresty těmto osobám mohou být ukládány a za jakých podmínek.

Na teoretickou část plynule navazuje praktická část. Hlavním cílem bakalářské práce bude analyzovat kvalitu resocializace spočívající v dohledu Probační a mediační služby nad mladistvým, jak mladiství klienti přistupovali k přidělenému trestu a k probačním pracovníkům a tím vymežit význam a přínos PMS společnosti. *Rovněž budeme sledovat jaký efekt má PMS na mladistvé, aby se nadále vyvarovali trestné činnosti.*

Bakalářská práce je určena pro budoucí či momentální pracovníky Probační a mediační služby, studenty sociálních věd, kde se mohou dočíst v teoretické části přesnou definici

služeb Probační a mediační služby, její zákonitosti, mezníky, metody a tím čtenářům rozšířit informační obzor.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA

Probační a mediační služba je státní instituce, který má účetní a organizační povahu. Spadá pod zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, který definuje veškerá úskalí vztahující se k probačnímu orgánu a jeho činnosti. Zákon byl parlamentem přijat v roce 2000 a o rok později 1. 1. 2001 vešel zákon v účinnost (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010, s. 9). Celý název zákona zní: *Zákon o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě)* a spolu s ministerstvem spravedlnosti vytváří podmínky a zároveň dohlíží na správný, spravedlivý, poctivý výkon probačních a mediačních služeb. (§ 1-5 zákon č. 257/2000 Sb.)

Probační a mediační službu jako celek můžeme chápat jako soustavný dohled nad osobami, které mají problém se zákonem čili dostali se do rozporu se zákonem a společenskými normami. Za své jednání jim byla poskytnuta možnost výkonu alternativního trestu. Probační a mediační služba se tedy věnuje kontrole nad tresty nespojenými s odnětím svobody, má na starosti přípravu podkladů pro ukládání trestů, kontrolu na výkonem uložených trestů a nabízí možné jednání mezi pachatelem a poškozeným, které slouží k urovnání nebo alespoň snaze o urovnání vzniklého konfliktu mezi stranami. (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010, s. 71) Podle zákona č. 257/2000 Sb., § 4 odst. 1–9 patří preventivní činnost, dohled nad obviněným, u kterého byla rozhodnuta náhrada vazby, dále urovnávání následků u poškozených osob, ke kterým došlo v důsledku trestného činu ke kompetencím Probační a mediační služby (dále jen PMS).

Mezi hlavní cíle PMS patří *integrace* pachatele, *participace* poškozeného a *ochrana* společnosti. V těchto třech cílech je zahrnuta péče, věnovaná pachatelům trestných činů, obětem trestných činů a společnosti s primárním výhledem její ochrany. Při integraci pachatele PMS usiluje o obnovení schopností jedince žít ve společnosti bez páčání další možné trestné činnosti. Jde o to, aby si pachatel vybudoval respekt k právnímu systému a normám České republiky a znovu se socializoval do společnosti. V rámci participace poškozeného jde zapojení oběti do „procesu“ jeho odškodnění a obnovení pocitu bezpečí a spravedlnosti. Posledním cílem PMS je ochrana společnosti a s tím spojená prevence proti kriminalitě. (PMS, ©2002-2020)

V čele PMS je ředitel, který je jmenovaný ministrem spravedlnosti a má zodpovědnost za její chod, a to ve smyslu organizačním, ekonomickém, personálním, hospodářském i materiálním. Jednotlivá střediska PMS mají na starosti vedoucí středisek, kteří jsou jmenováni a odvoláváni ředitelem PMS po předchozí domluvě s ministrem spravedlnosti a Radou pro probaci a mediaci. Dále vedoucí středisek mají na starosti zaměstnané asistenty a úředníky v rámci PMS ČR. (§ 6–10 zákon č. 257/2000 Sb.) Veteška (2015, s.157) PMS řadí do skupiny tzv. restorativní justice, která obsahuje veškerá alternativa v řešení trestních věcí. Šámal (in Veteška 2015, s.157) v restorativní justici vychází z koncepce, že trestný čin je rozpor ve společnosti mezi dvěma či více stranami, který vyžaduje satisfakci či nápravu, protože může způsobit újmu společnosti nebo jednotlivým obětem.

1.1 Probace

Probace je jedním z odvětví PMS vzniklo z latinského slova *probare*, což významově znamená ověřit, zkoušet, dohlížet. Zákon č. 257/2000 Sb. v § 2 probaci charakterizuje jako: *„organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným (dále jen "obviněný"), kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů.“* Jedná se tedy o provádění dohledu probačním úředníkem a zajištění výkonu alternativních trestů a udělených opatření. Příklad alternativních trestů je trest obecně prospěšných prací, zákaz vstupu a účasti na sportovních nebo kulturních akcích, propuštění z ochranného léčení spojené s dohledem, trest obecně prospěšných prací, udělený dohled probačního pracovníka nebo podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody taktéž spojené s dohledem. (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010, s. 71)

Probační činnost vychází z přesvědčení, že izolace a odebrání svobody není vždy správným řešením, při porušení společenských norem či zákona. Odnětí svobody nedisponuje vysokými účinky prevence kriminality ve společnosti a nezabraňuje další možné recidivě. V porovnání s alternativním způsobem sankcí, jde o větší limitaci a omezení jedince čili pro jedince to znamená značnou újmu, která není nijak represivní. Tudiž alternativní sankce a tresty nejsou nijak ulehčující, ba naopak plní funkce hlubší nápravy jedince a varování společnosti.

Alternativní řešení problému může jedince uchránit před tzv. prizonizací (*z anglického slova prison, což znamená vězení*), přičemž pojem zahrnuje veškeré negativní jevy, kterým je jedinec ve vězení vystaven. Ve vězení či jiném izolačním a ústavním pobytu je jedinec nucen přijmout subkulturu zařízení a přizpůsobit se životu a chodu v dané instituci. Ve vězení se jedinci mohou setkat s jednáním a s věcmi, o kterých dříve ani nevěděli a pod tlakem okolí a prostředí vězení tohle jednání později mohou přijmout za své. Vězení v tomto případě ztrácí nápravný efekt a pro jedince znamená prohlubující se rizikové jednání. (Veteška, 2015, s. 38)

Celkovou podstatou alternativních trestů je konfrontace pachatele a odškodnění oběti či celé společnosti. Hlavním úkolem je v pachateli vyvolat pocit sebereflexe, kdy si jedinec uvědomí opravdové následky svých činů, za které musí nést odpovědnost. (Svoboda, 2005, s. 36) V aplikování probace ve společnosti Veteška (2015, s. 157) vidí výhodu v tom, že jedinec, který se provinil proti zákonu či společenským normám, a to méně závažnou formou, není vystavován izolaci ve vězení a dlouhodobému odloučení od rodiny.

Role probačního pracovníka

Probační pracovník je zástupce státu a společnosti zároveň. Je v pozici, která je středem zájmu dvou stran, a to strany potřeb pachatele nebo odsouzeného a strany potřeb společnosti. Jeho úkolem je snaha o naplnění potřeb všech. Usiluje o ochranu společnosti a nápravu samotného jedince, a to na základě vytvoření potřebných podmínek, mezi ním samotným a klientem. Atmosféra vzájemného respektu, partnerského vztahu je vhodným prostředím pro odčinění chyb v klientově životě, za které byl potrestán a pro které se dostal do probačního řízení. (Svoboda, 2005, s. 44)

Probační pracovník primárně dohlíží na vedení řádného života pachatele, včetně plnění uložených sankcí a omezení. Například pachateli bylo uděleno zákaz užívání omamných a psychotropních látek po dobu zkušební doby, pracovník má v kompetenci ověřit u pachatele, zda omezení opravdu dodržuje, a to například formou testu na drogy. Probační úředník však není pro klienta pouze kontrolou, ale i oporou ve složitých situacích, předává mu kontakt na další organizace, které by v řešení situace mohly být užitečné např. Úřad práce, Kontaktní centra, Dluhové poradny, Občanské poradny apod., jde tedy o sociální kontrolu a sociální pomoc zároveň. (PMS, ©2002-2020) Podle Šterna, Ouřednickové a Doubravové (2010, s. 74) jde o osobní kontakt mezi klientem a pracovníkem, kdy pracovník zpracuje osobní rizika klienta a společně se dohodnou a vytvoří probační plán dohledu, podle kterého budou

postupovat po dobu své spolupráce. Pracovník bude vyhodnocovat aktivity klienta, aktualizovat probační plán dohledu a dohlížet na plnění stanovených úkolů a trestů a po každé účasti či neúčasti klienta zpracovávat zprávy o výkonu činnosti.

Více než kontrolou nad výkonem trestu je úředník v pozici, kdy musí zkoumat celkové prostředí klienta a pozadí jeho trestné činnosti. Pracovník popisuje samotnou osobnost klienta, jeho hodnotový žebříček, rodinné, sociální vazby a zdravotní stav. Probační pracovník poskytuje klientovi potřebnou péči na základě utvořených anamnéz z klientova života. (Svoboda, 2005, s. 41)

Velice důležitým aspektem ve výkonu probace je vzájemná tolerance mezi klientem a probačním úředníkem. Stejně tak důležitá je snaha samotného pachatele se napravit a aktivně přistupovat ke vzniklé situaci, konkrétně zájem jeho samého se vrátit zpět do běžného života. (Veteška, 2015, s. 158)

Mezi hlavní principy práce probačního úředníka patří *individuální přístup*, ve kterém pracovník každého klienta vnímá jako jedinečné individuum, a tak k němu i přistupuje. *Princip respektu*, kdy pracovník i když je ve vyšší pozici jako zástupce státu, tak jednotlivce respektuje. *Princip udržování kontaktu s blízkým okolím klienta*, kdy pracovník mapuje klientovo rodinné a sociální zázemí a zohledňuje zájmy společnosti. Jako poslední je *princip spolupráce s ostatními orgány činnými v řízení a koordinace sociálních služeb*, kdy pracovník spolupracuje s ostatními orgány, které by v poskytování probačních služeb mohly být užitečné. (Svoboda, 2005, s. 45)

1.2 Mediace

Mediace je v trestním kontextu spojována často s probací jak už název Probační a mediační služba napovídá, ve skutečnosti se jedná o dvě různá odvětví, která mají na starosti odlišné agendy. Příčinou spojení těchto dvou témat může být jejich společné ukotvení v zákonu č. 257/2000 Sb. (Veteška, 2015, s. 156).

Proces mediace Svoboda (2005, s. 21) chápe jako neformální proces, který má za úkol urovnat vzniklý problém mezi stranami, který vznikl během trestního jednání jedné strany. Celý proces je vedený třetí osobou, která je ve věci nestranná tzv. mediátorem. Podle zákona č. 257/2000 Sb., § 2 odst. 2 je mediace mimosoudní a alternativní řešení rozporu mezi obviněným a poškozeným. Mediace je možné aplikovat pouze za předpokladu, že obě strany s ní souhlasí. Štern, Ouředníčková, Doubravová (2010, s. 39) tvrdí, že mediace vede

k urovnání konfliktu mezi stranami, odstraněním důvodů, které vedly pachatele ke spáchání trestního činu. Jedná se o dobrovolné, nenucené osobní setkání dvou stran, které jsou v jednání předmětem, tím je myšleno oběť a pachatel.

Mediace probíhá před vyřčením verdiktu soudem tudíž v přípravném řízení. Mediátor jako vedoucí osoba musí respektovat presumpci nevinny a při jednání působit nestranně a nezaujatě. Během jednání se mediátor snaží o popis potřeb obou stran a dále s nimi projednává další postupy, které budou v mediaci následovat. (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010, s. 40)

V mediaci je důležitá uvědomělost pachatele, který chce odčinit své trestní jednání. Mediátor je v roli, kdy na pachatele působí tak, aby si obviněný klient uvědomil následky svého jednání a postavil se k nim zodpovědně a odčinil újmu vzniklou poškozenému. Výhodou mediace je čas, který je možný věnovat oběma stranám. Během trestního řízení není dostatečný prostor na individuální přístup k oběma klientům, z důvodu vytíženosti soudů. Hlavním cílem trestních řízení je ochrana společnosti a co nejrychlejší potrestání pachatele, na zjišťování důvodů spáchaného trestného činu a odstranění rozporů s tím spojených není prostor. Zároveň díky mediaci je možné obou účastníkům nabídnout několik alternativních řešení, která budou v jejich zájmu. (Svoboda, 2005, s. 25–26)

Mediace má své zákonité fáze, které Štern, Ouředníčková, Doubravová (2010, s. 42–52) popisují jako:

1. *Individuální jednání se stranami sporu*: Jedná se o první konzultaci, Při této úvodní konzultaci je důležité zodpovědět veškeré dotazy klienta.
2. *Konzultace s obviněným*: Při schůzce s obviněným dochází k mapování celého případu.
3. *Konzultace s poškozeným*: Schůzka má informační charakter, přičemž mediátor využije situace k navrhnutí možné mediace. Mediátor se snaží o začlenění poškozeného do procesu řešení újmy a možnosti vyjádřit svůj postoj a své potřeby.
4. *Příprava společného setkání*: Nevyhnutelná součást procesu. Podstatná část mediace, kdy mediátor seznamuje obě strany s následujícím průběhem osobního setkání, co mohou očekávat a jak vše bude probíhat.
5. *Společné setkání pachatele a oběti*: Dochází ke kontaktu obou stran tzv. **Face to Face** čili tvář v tvář. Spočívá v převyprávění celého příběhu trestného činu z pohledu obou stran.

6. *Písemný výstup z mediace*: Pracovník zpracuje zprávu pro potřeby soudce či státního zástupce a informuje je o závěru a výsledku mediace.

Účelem mediace je nejen ušetřit peníze za soudní řízení, ale také dosáhnout oboustranné a symetrické dohody, která je nejrychlejší a pro obě strany uspokojivá. V procesu mediace se promítá následující spolupráce stran. V procesu neexistuje vítěz ani poražený, jde o dohodu. Celková mediace funguje na principu **win - win**, což znamená, že žádná strana není poražená a obě strany z vyjednávání získávají a neztrácejí. Celkový závěr mediace je dobrovolný a obě strany s výsledkem souhlasí. Mluvíme o písemné dohodě, která obsahuje jak práva, tak povinnosti obou stran. Tím se pro ně dohoda stává závazná, pokud v průběhu plnění domluvených podmínek dojde k návrhu změny, je možné dohodu upravit, ale ovšem za vzájemného souhlasu obou stran. (Veteška, 2015, s. 106–108)

Role mediátora

Podle zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci § 8 odst. 1 je mediátor povinen být na mediaci osobně a poskytovat komplexní, profesionální a nestrannou péči klientům. Je povinen respektovat připomínky obou stran, zodpovídat jejich dotazy a iniciovat celý průběh mediace. Podle Šiškové (2012, s. 73) je mediátor profesionálně vyškolená osoba v oblasti mediace, která disponuje neutrálním vystupováním a je schopná používat analytické myšlení, neutrální formulování. Je osobou, která je schopná komunikace a odpovídá za efektivní vedení mediace.

Mediátor k obviněnému i poškozenému přistupuje s respektem, během úvodního jednání společně s klienty domluví, jak bude celý průběh mediace vypadat a provede analýzu jejich potřeb. Mediátor nesmí zapomenout, že strany aktivní v mediaci ví nejlépe co je pro ně nejlepší a co potřebují, proto musí zvažovat rozhodnutí obou stran a vyhnout se jakýmkoliv subjektivním soudům a rozhodnutím. Měl by se snažit o dosažení cílů, které jsou pro strany nejlépe dosažitelné. (Svoboda, 2005, s. 30) Pracovník společně se stranami vyhotoví zprávu, která bude poskytnuta soudci. Zpráva bude obsahovat veškeré podklady a informace pro rozhodnutí soudu. (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010, s. 61)

Mediátor po celou dobu procesu motivuje pachatele k aktivnímu přístupu. Mediátor přispívá k zamyšlení pachatele nad následky, které jeho protiprávní jednání způsobilo, a neměl by se bát pachatele konfrontovat se složitými tématy, která v jednání vyvstávají. Ptá se obviněného, jak se celá situace stala, co ho k trestnému činu donutilo, nechá jej celou situaci popsat a vysvětlit. (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010, s. 61) Naopak s poškozeným

jedná mediátor s cítem podle závažnosti újmy. Ptá se oběti na pocity, které cítí, jak ho trestný čin poznamenal apod. (Svoboda, 2015, s. 34)

1.3 Probační a mediační činnost s mladistvými

Každé středisko PMS, má na svém pracovišti minimálně jednoho specialistu, který se věnuje problematice rizikového chování mladistvých. Pracovníci nejčastěji dohlíží na správný průběh opatření, která byla mladistvému uložena. Provádí nad jednotlivci dohled a komunikují s ostatními zařízeními například v rámci společensky prospěšných prací, které mladiství mají vykonat mimo působnost PMS. PMS poskytuje také poradenství mladistvým a jejich rodičům, které je bezplatné a středisko může kontaktovat sám mladistvý, nebo kdokoliv z širší veřejnosti. Mezi další kompetence PMS patří provádění mediací, které jsou poskytovány mladistvým pachatelům, jejich rodičům a poškozeným. (PMS, ©2002-2020)

Problematice sankcí problémových mladistvých se věnuje zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže v celém znění: *Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů*, který nastavil hranice odpovědnosti mladistvých za jejich protiprávní jednání.

2 DEFINOVÁNÍ TRESTNÉ ČINNOSTI MLADISTVÝCH A JEJICH RESOCIALIZACE

Trestná činnost ve věci mládeže také používána jako *juvenilní delikvence* (Winkler, Petrusek, in Fischer a Škoda, 2009, s. 156), je chápána jako činnost, která je proti zákonům společnosti, tedy je ve společnosti brána jako překračující nastavené meze a je sankciována. Je to takové chování, které je zařazeno mezi činnost ohrožující bezpečnost společnosti. (Firstová, 2014, s. 14)

Mezi trestným činem spáchaným dospělým jedincem a trestným činem spáchaným mladistvým je mnoho rozdílů. Jedním z hlavních rozdílů spáchaného trestného činu je determinované hodnotové nastavení jedince a jeho zralost. Mladistvý při páchání trestného činu volí jiný objekt zájmu než dospělý. Například při krádeži si mladistvý vybere věc nebo předmět, který vidí u jiného svého vrstevníka, zejména předmět, který si sám jedinec nebo jeho rodina nemohou zvláště z finančních důvodů dovolit. Snaží se tedy trestným činem dostat na stejnou společenskou úroveň jako je jeho oběť. V jiných případech se může jednat o věc, která je pro pachatele zajímavá, výjimečná, nebo věc, či předmět, který se mu zrovna hodí (tenisky, cigarety, drogy, nože, zbraně nebo finance). Trestná činnost mladistvými bývá většinou páchána ve větším počtu, ve skupině, jedinci jednají mnohdy pod účinkem drog nebo alkoholu. Jejich jednání není dokonale promyšlené, po sobě nechávají řadu stop, které posléze kriminalistům pomohou ve vyšetřování. Při vykrádání bytu po sobě nechávají nepořádek, rozházené oblečení, posprejované zdi, rozbitý nábytek apod. Odcizené věci si ihned po krádeži rozdělí a často se „pochlubí“ činem a kradenými předměty svým vrstevníkům s vidinou získání vyššího sociálního postavení a vynucení respektu ostatních. (Musil, Konrád, Suchánek, 2001)

Vazby mezi sociálními deviacemi a poruchami chování bývají často propojené. Za začátek považujeme útěky z domova, kdy dítě nemá vytvořené citové vazby s rodinou, nemá potřebu trávit s rodinou čas, tudíž se toulá. V této fázi nachází kamarády, kteří volný čas tráví stejným způsobem. Toulání souvisí často s užíváním návykových látek a záškoláctvím. Za záškoláctví Firstová (2014, s. 24) považuje jakoukoliv nezdůvodněnou a zákonnými zástupci včas neomluvenou absenci ve školském zařízení. Martínek (2009, s. 97) definuje záškoláctví jako jeden z nejzávažnějších problémů, které ovlivňují celou populaci, nejen samotného jedince, který se rozhodl školu nenavštěvovat. Charakterizuje ho jako vědomé zanedbání výuky, které může mít hned několik příčin. Jednou z nich je nezáměr o seberealizaci

prostřednictvím školní práce, šikana ze strany spolužáků, obava z pedagoga. Se záškoláctvím souvisí krádeže. Mládež, která netráví čas ve škole, zpravidla tráví čas na ulici v partě vrstevníků. Potulují se venku, v hernách a barech. Takový život, respektive takový způsob trávení času je finančně náročný. V okamžiku, kdy mladistvým dojdou finanční zdroje, uchýlí se ke krádežím, popřípadě loupežím. (Martínek, 2009, s. 96)

Pro kriminalitu mládeže existuje typický znak a to neschopnost mladých lidí odložit uspokojení svých potřeb a přehnaná hrubost. Konkrétně mládež chce svého dosáhnout za každou cenu, za nejkratší možný čas a nejlépe bez jakéhokoliv vynaložení úsilí. V mnoha případech trestné činnosti spáchané mládeží, byla míra újmy na zdraví poškozeného mnohem vyšší než hodnota odcizeného objektu. (Firstová, 2014, s. 31)

Za nejčastěji vyskytovanou trestnou činností páchanou mládeží Musil, Kondrád, Suchánek (2001, s. 473) považuje majetkovou trestnou činnost. Převahu v majetkové trestné činnosti mají krádeže jakéhokoliv druhu¹. Druhou nejčastější formou trestné činnosti je násilná kriminalita. Jedná se o brutální protizákonné jednání mladistvých. Násilnou trestnou činností mladiství páchají obvykle ve skupinách, často pod vlivem alkoholu či pod vlivem jiných návykových látek. Vzorem násilné trestné činnosti mladistvých je vyhrožování, výtržnictví, vandalismus a mravnostní kriminalita. Autoři považují trestné činy s rasovým a národnostním podtextem za velmi závažnou formu trestné činnosti mladistvých. Mladiství tak velmi často útočí verbálně, graficky nebo násilně na osoby nebo jejich majetek kvůli jejich etnické a rasové příslušnosti nebo náboženské či národnostní odlišnosti. Další formou trestné činnosti mládeže je kriminalita drogová, mladiství šíří toxikománii, za což se považuje samotný prodej, výroba drog, navádění ostatních osob k jejich užití, rada, jak drogu užívat, držení drogy pro sebe či jinou osobu v nedovoleném množství. Firstová (2014, s. 34–36) trestnou činnost specifikovala podle věku. Tvrdí, že pro děti mladší 15 – ti let je typická majetková trestná činnost. Považuje majetkovou trestnou činností mládeže do 15 – ti let jako tzv. prosté krádeže, mezi které řadí krádeže v obchodě, krádež odložených věcí a kapesní krádeže. O trestné činnosti osob starších 15 mluví jako o více propracované a plánované trestné činnosti. Příkladem je pohlavní zneužívání, sprejerství, výtržnictví, vydírání a

---

¹ Krádež jednoduchá, kapesní krádež či krádež vloupáním

ublížení na zdraví. Důležitou roli kriminality mládeže hraje pohlaví. Dívky trestnou činnost páchají v méně závažné formě než chlapci.

2.1 Sankce za trestnou činnost mladistvých

Trestný čin může spáchat a nést za něj odpovědnost osoba, která si je plně vědoma svého jednání a počinání. Trestný čin spáchaný mladistvým je hodnocený jako provinění. Charakteristický znak pachatele je sociální a biologická vyspělost. Jedinec si je vědom svého jednání a je schopen své jednání ovládat. Primárním determinantem v odpovědnosti za protiprávní jednání je věk. (Mužíková, 2003, s. 15)

Podle zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku pachatel mladší 15 – ti let není trestně odpovědný. Ve věku 15 – ti je jedinec tzv. *modifikovaně trestně odpovědný*, teprve až dovršením 18. roku se jedince stává plně (nemodifikovaně) trestně odpovědný. (Mužíková, 2003, s. 15)

Pokud pracujeme s definicí mladistvého, podle trestního práva, je mladistvý definován jako osoba ve věku od 15 - ti do 18 - ti let. Spáchá-li osoba klasifikována jako dítě (mladší 15 – ti let) trestný čin, je tento čin odložen kvůli jeho věkové nezralosti. Trestná činnost dítěte je posuzována z pohledu soudnictví ve věci mládeže. Pokud trestný čin spáchá mladistvý je spatřován jako částečně trestně odpovědný. Mladistvý může být umístěn do zařízení pro výkon odnětí svobody pouze ze předpokladu, že všechna ostatní možná řešení nebyla nijak efektivní v jeho nápravě. Mladistvý může být do vazby umístěn pouze po dobu dvou měsíců, při závažném provinění může být vazba prodloužena o další 2 měsíce maximálně však o 6 měsíců. (Bendl, Hanušová, Linková, 2016, s. 93)

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, upravuje škálu sankčního systému určeného pro mládež. Obsahuje smíšená opatření odpovídající zvláštnostem mládeže. Systém je vnitřně provázaný a upravuje sankce ochranného, léčebného, výchovného, trestního a izolačního typu. Podmínkou pro aplikaci výchovných, trestných, léčebných opatření je neúčinnost všech ostatních a předešlých opatření. (Vanduchová, 2003, s. 21)

Podle § 3 musí být při každém opatření přihlíženo na jedince, kterému je opatření udělováno. V potaz se bere věk, psychická, fyzická, mravnostní vyspělost jedince a jeho zdravotní stav. Přihlíží si i jedincovým osobním, sociální a rodinným poměrům. Uložení opatření musí být přiměřené k závažnosti spáchaného činu a musí splňovat účel zamezení možnosti páchaní další trestné činnosti jedince. Opatření nesmí bránit v sociálním, psychickém, fyzickém,

rozumovém a mravnostním rozvoji. (Zákon č. 218/2003 Sb.) Při zkoumání jedinci osoby, sociálních a rodinných poměrů musí orgány činné v trestním řízení dbát na pečlivé, podrobné projednání a prozkoumání věci. Jsou povinni provést veškerá potřebná šetření pro zajištění všech možných informací o jedinci a jeho dosavadním životě. Jeho vztah s rodiči, vliv rodičů na jedince, jeho povahu, vztah ke kamarádům, k širší rodině, záznamy o školní docházce, prospěchové záznamy apod. Veškerá šetření následně slouží ke stanovení opatření, tak aby splnilo účel resocializace jedince do společnosti a zamezení další možné recidivě ze strany mladistvého. (Vanduchová, 2003, s. 23–24)

2.1.1 Výchovné opatření

Výchovné opatření a jeho druhy jsou ukotveny v zákoně č. 218/2003 Sb. Zákon umožňuje mladistvému uložit výchovné opatření v případě, kdy došlo k upuštění od trestního opatření nebo upuštění podmíněného trestního opatření. *Výchovná opatření lze uložit nejdéle na dobu současně stanovené zkušební doby u podmíněného odsouzení nebo podmíněného odložení peněžitého opatření; jsou-li ukládána samostatně nebo vedle jiného ochranného nebo trestního opatření, lze je uložit nejdéle na dobu tří let* (§15 odst. 1 zákona č. 218/2003). Výchovné opatření může mladistvý vykonávat pouze pod podmínkou, že s výchovným opatřením souhlasí, v momentě, kdy se mladistvý rozhodne negativně, ještě před jeho uložením, nepřipadá možnost výchovného opatření v úvahu. Mladistvý svůj nesouhlas s výchovným opatřením může projevit i v průběhu výkonu samotného výchovného opatření, a to formou prohlášení, které je adresováno soudu pro mládež a státnímu zástupci, který trestní řízení vede. V momentě, kdy mladistvý podá prohlášení, výchovné opatření končí svou činnost (§15 odst. 3 zákona č. 218/2003).

Účelem výchovných opatření je regulovat život mladistvého a zároveň ho podporovat a zabezpečovat jeho výchovu mladistvého (§15 odst. 3 zákona č. 218/2003). Vanduchová (2003, str. 23) chápe výchovné opatření jako aktivitu, která je zaměřená na budoucnost psychicky, morálně a sociálně nezralého jedince. Autorka tvrdí, že kritéria trestního zákoníku ve věci výchovných opatření kladou na orgán činný v trestním řízení vysoké nároky. Při ukládání výchovných opatření totiž činné orgány musí přihlížet na sociální vyspělost jedince, jeho osobní a rodinné poměry, jeho zdravotní stav, jeho věk a rozumovou vyspělost a musí posoudit závažnost spáchaného činu.

Výchovné opatření patří k nejmírnějšímu způsobu postihu, který je možné mladistvým uložit. Zákon č. 218/2003 Sb. soudnictví ve věcech mládeže, jako výchovné opatření uvádí:

- *Dohled probačního úředníka*

Dohled probačního úředníka popisují Štern, Ouředníčková, Doubravová (2010, s. 73) jako regulérní osobní setkání pracovníka Probační a mediační služby a pachatele. Při setkání probační a mediační pracovník provádí a realizuje probační plán a dohlíží na výkon a dodržování podmínek a trestů, které byly v předešlém jednání uloženy soudem pachateli. Při pravidelném setkání probační a mediační pracovník dohlíží na chování pachatele, poskytuje mu odbornou pomoc. Cíl probačního dohledu je zabránit pachateli další možnou protiprávní činnost a zajistit, aby pachatel v budoucnu vedl řádný život. Zákon 218/2003 Sb. definuje dohled probačního úředníka jako osobní a pravidelný kontakt pachatele a úředníka, který pravidelně dohlíží na způsob jednání a chování mladistvého (pachatele), působení rodiny a rodinného výchovného vlivu na mladistvého a dodržování povinností a omezení uložených mladistvému soudem pro mládež. Cílem setkání je ochrana společnosti, zabránění páchaní další možné protiprávní činnosti a pomoc jedinci, aby v budoucnu byl schopen vést spořádaný život. (§16 odst. 1–2 zákona č. 218/2003).

- *Probační program*

Zákon č. 218/2003 Sb. definuje v § 17, odst. 1–3 probační program jako takový, který má podobu sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutický program, programu zahrnující obecně prospěšnou práci, vzdělávací, doškolovací či rekvalifikační. Program by měl účelně sloužit k naplnění a rozvoji sociální obratnosti a zabránit další možné recidivě. Probační program může být mladistvému uložen pouze v případě, kdy mladistvý souhlasí s účastí. Probační program slouží k posílení sociální způsobilosti mladistvého a urovnání konfliktu mezi pachatelem a obětí (poškozeným) a je patřičný pro potřeby mladistvého a společnosti.

- *Výchovné povinnosti*

Výchovnou povinností se rozumí úkol uložený státním zástupcem. Úkoly mají podobu například povinnosti sdílet obydlí se zákonným zástupcem, či jiným dospělým, který má zodpovědnost za mladistvého a dohlíží na jeho řádnou výchovu, dále to je povinnost splatit či nahradit škodu poškozenému v peněžení podobě (může být stanoven splátkový kalendář podle finančních možností mladistvého), veřejně prospěšná činnost zadaného druhu, kterou mladistvý vykoná na vlastní náklady a ve svém volném čase, nahrazení škody, kterou způsobil svým protiprávním jednáním nebo alespoň snaha o smíření s poškozeným, úsilí o náhradu a odstranění škody

způsobené v důsledku svého protiprávního jednání, podstoupení protialkoholní, protidrogové léčby, nebo účasti na terapeutických, sociálních, psychologických, poradenských, zaškolovacích, vzdělávacích či jiných aktivitách, které jsou brány jako probační program. (§18 odst. 1 zákona č. 218/2003)

Výchovné omezení

Výchovné opatření, je opatření, které pachatele nějakým způsobem omezuje v činnostech, které koná (l) ve svém životě. Jako příklad soud může mladistvému udělit zákaz navštěvovat určité akce, programy, setkání, instituce či jiná místa, která jsou pro něj nevhodná. Dále může udělit zákaz styku s jistými osobami (osobou), setrávat na určitých místech, vlastnit předmět, který je nebezpečný jemu a jeho okolí nebo společnosti, užívat drogy nebo jiné návykové látky, účasti na hazardních hrách, nebo jiných sázkových aktivitách, měnit své bydliště nebo zaměstnání bez předchozího oznámení probačnímu pracovníkovi. (§19 odst. 1 zákona č. 218/2003)

- *Napomenutí s výstrahou*

Je poslední možná varianta výchovného opatření udělená soudem, nebo státním zástupcem. Jedná se o upozornění mladistvého na jeho protiprávní jednání, kdy zástupce státní vysvětlí závažnost jeho předešlého protiprávního jednání a poučí mladistvého o možných následcích při neupuštění od jeho protiprávních aktivit. Dále pokud je to možné a situace to dovoluje, státní zástupce může „trest“ či postih mladistvého nechat na uvážení jeho zákonného zástupce, opatrovníka, školy či výchovného zařízení, přičemž jsou tyto jmenovaní povinni soud či státního zástupce o výsledcích postihu informovat. (§20 odst. 1–2 zákona č. 218/2003)

2.1.2 Ochranné opatření

Ochranné opatření určené pro mladistvé upravuje zákon O soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb. Paragraf 21 definuje ochranné opatření jako ochranné léčebné programy, zabezpečovací detence, zabránění věci, zabránění části majetku a ochrannou výchovu. Veškeré programy zařazené v ochranném opatření mají účinně a kladně působit a ovlivnit jedincovo chování, mravní, duševní a sociální rozvoj. Ochranné opatření má chránit společnost před další možnou protizákonnou činností mladistvého. Vandurová (2003, s. 21) definuje ochrannou výchovu, jako opatření, které probíhá formou dohledu, kontroly a v krajních situacích formou izolace. Lata (2007) ochranné opatření považuje jako kompromis a zlatou střední cestu mezi tzv. školou klasickou, která má za úkol pachateli udělit trest ve stejné úměře jako trestný čin, který v minulosti spáchal a tzv. školou pozitivistickou, která má

pachateli udělit trest ve stejné úměře jako je jeho nebezpečnost. Forma ochranného opatření je ukládána pachatelům, kteří jsou sobě a svému okolí (společnosti) nebezpeční a jejich náprava vyžaduje speciální formu terapie, výchovy a izolace. Autor tvrdí, že pachatel není potrestáný za to, co spáchal, ale za to, jaký je. Možnosti ochranného opatření jsou například:

- *Ochranné léčení*

Ochranné léčení může být uloženo jedinci, který pro svou nepřítomnost není trestně odpovědný, ovšem jeho přítomnost na svobodě je nebezpečná. Dále může být soudem uložena jedinci, který spáchal trestný čin v důsledku jeho duševní poruchy a který je nebezpečný pro společnost. Ochranné opatření může být uloženo i jedinci, který spáchal nějaký trestný čin pod vlivem návykové látky, nebo trestný čin, který je s užíváním návykových látek spojený. Soud podle závažnosti určí léčebné opatření buď ambulantní, nebo ústavní, které potrvá tak dlouho, dokud si to situace bude žádat. Ústavní léčba probíhá například při uložení léčebného opatření a trestu odnětí svobody. Léčba se provádí po nástupu do výkonu trestu přímo ve věznici, pokud to není možné, léčebné opatření jedinec absolvuje před nástupem do vězení, nebo po propuštění. Ambulantní léčba taktéž při uložení trestu odnětí svobody probíhá ve věznici, pokud to není možné, je uskutečněna až po propuštění z výkonu trestu.

(§ 99 odst. 1–5 Trestní zákoník zákon č. 40/2009 Sb.)

- *Zabezpečovací detence*

Zabezpečovací detenci ve své podstatě zákon č. 129/2008 Sb. o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů dle § 1 popisuje jako izolační ochranu společnosti, která výchovně a terapeuticky působí na jedince s povinností výkonu zabezpečovací detence. Zabezpečovací detenci provádí ústavy se zvláštní ostrahou a s léčebnými, psychologickými, vzdělávacími, pedagogickými, rehabilitačními a činnostními programy. Podle § 100 trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. je zabezpečovací detence ukládána pachatelům, kteří spáchali činnost jinak trestnou, která ovšem měla znaky zločinu. Jedinci, umístění do zabezpečovacích detencí kvůli protiprávnímu jednání jsou jedinci, kteří spáchali zločin v důsledku duševní poruchy nebo jedinci, užívající návykové látky, kteří pod jejich vlivem zločin spáchali již minulosti a byli za něj odsouzeni k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání minimálně dvou let. U těchto jedinců lze předpokládat, že potenciální ochranné léčení nepřichází v úvahu z důvodu nebezpečnosti jedinců, kteří by na svobodě představovali hrozbu a nebezpečí pro společnost, proto je nutná

jejich izolace. Zabezpečovací detence nemusí být soudem časově omezená a trvá tak dlouho, dokud to ochrana společnosti vyžaduje. Během trvání zabezpečovací detence je mladistvý minimálně jednou za 6 měsíců přezkoumán, zda důvody pro izolaci stále přetrvávají.

- *Zabrání věci*

Zabrání věci soud nařizuje jedinci, kterému věc náleží, jedná se o pachatele, kterého nelze odsoudit nebo stíhat. Jedná se o věc, která může nebo slouží jako hrozba společnosti, věc, která je pro společnost nebezpečná, nebo může být zdroje páchání trestné činnosti. Dále je soud oprávněn zabavit věc, která právoplatně náleží pachateli, věc, která je produktem trestné činnosti, za kterou byl pachatel již odsouzen. Dále může být věc zabavena, protože se jedná o výnos z trestné činnosti pachatele. (§ 101 Trestní zákoník č. 40/2009 Sb.)

- *Zabrání části majetku*

Pravomoc zabránit část majetku soud využívá při produkci předmětů v rámci protiprávního jednání, jako příklad: produkty dětské pornografie, neoprávněného přístupu k počítačovému systému či nosiči informací, přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat, dále produkty nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku, produkty k šíření toxikomanie či objekt považovaný za úplatek. (§ 102a Trestní zákoník zákon č. 40/2009 Sb.)

- *Ochranná výchova*

Jako poslední forma ochranného opatření, je ochranná výchova, která může být soudem pachateli nařízena, pokud původní rodina, nebo rodina ve které pachatel žije, nezaopatřuje náležitou výchovnou funkci, jestliže prostředí, ve kterém pachatel vyrůstá, je pro jeho výchovu a rozvoj toxické a výchovné opatření které bylo již v minulosti uděleno, nesplnilo svůj účel. Doba ochranné výchovy je zpravidla tak dlouhá, jak si to ochrana společnosti žádá. Nejdelší možná doba stanovená pro ochrannou výchovu je doba do dovršení 18. roku věku pachatele. Výjimka prodloužení ochranné výchovy do 19. roku věku pachatele je zájem pachatele samotného.

2.1.3 Trestní opatření

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže upravuje jediná možná trestní opatření, které mohou být mladistvému uložena. V trestním řízení s mladistvým platí jiná

pravidla než v trestním řízení s dospělým. Mladistvé soud trestá mírněji, avšak spravedlivě s ohledem na jejich spáchaný čin. Soud často přihlíží k aspektu, zda byl mladistvý v době provinění schopen racionálního myšlení, jaká je jeho mravní, intelektuální čili rozumová úroveň a zda si byl mladistvý vědom svého protiprávního jednání a zda si uvědomoval možné následky. Možné trestní postihy mladistvých, které zákon umožňuje, jsou: obecně prospěšné práce, peněžité opatření, peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu, propadnutí věci, zákaz činnosti, vyhoštění, domácí vězení, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení), odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem, odnětí svobody nepodmíněné. K určenému trestnímu opatření, může soud přidat i jakékoliv výchovné opatření.

Například podle § 26 trest obecně prospěšných prací může být uložen pouze za podmínky, že je mladistvý zdravotně způsobilý k činnosti, nesmí jeho zdraví činnost nijak ohrožovat a nesmí negativně ovlivňovat mravní vývoj mladistvého. Nejvyšší možné trestní opatření může být mladistvému uloženo, pouze za podmínky, že veškeré předešlé, soudem udělené opatření nevedlo k účelné nápravě mladistvého. Podle § 31 se trest odnětí svobody u mladistvých snižují vždy na polovinu, ale jenom pokud horní hranice uděleného trestu není vyšší než 5 let a spodní hranice je minimálně 1 rok. Nepodmíněné odnětí svobody mladistvým se zpravidla vykonává odděleně od ostatních odsouzených, a to ve speciálních odděleních pro mladistvé. Naopak při podmíněném odnětí svobody, soud může nařídít zkušební dobu, a to ve výši od 1 až do 3 roků. Stejně tak může soud mladistvému přidělit dohled ve většině případů prováděný na Probační a mediační službě, stejně tak soud může rozhodnout o druhu výchovného opatření.

2.2 Resocializace

Matoušek (2015, s. 24) resocializaci popisuje jako proces získávání nových vzorců chování a odnaučování těch starých. Jedinec si osvojuje vzorce chování, které společnost, ve které žije, přijímá. Celý proces nazval jako *transformace identity*, kdy dochází ke změně postojů a odnaučení starých vzorců chování. Resocializace může být dobrovolná a nedobrovolná. Při dobrovolné resocializaci je osoba sama odhodlaná pro změnu. Příkladem dobrovolné resocializace je svatba, vstup do armády, přijetí do nové práce. Opakem dobrovolné resocializace je nedobrovolná nebo – li nařízená, která probíhá například ve vězení. Škoviera (2018, s. 26) tvrdí, že procesu resocializace je potřeba při chybě, která nastala během

socializace, kdy si jedinec osvojil pravidla chování, které společnost odmítá. V procesu socializace mohlo dojít k narušení ve kterékoliv části socializace ať už primární, sekundární, terciální či kvartální. Jůzl (2017, s. 303) rozdělil resocializaci do dvou forem. První forma je tzv. *Resocializace přirozená*, která probíhá celý život, což znamená, že se člověk neustále přizpůsobuje novým podmínkám společnosti, učí se novým způsobům chování a neustále přehodnocuje a přijímá nové hodnoty. Tento typ resocializace je spojován s rodičovskou, profesní, politickou a zdravotní rolí v životě. Druhá forma je tzv. *Resocializace specifická*, ve které dochází k převýchově mravně narušeného jedince, který nepřijal společensky psané a nepsané normy. Tato forma je typická pro jedince, kteří byli odsouzeni k trestu odnětí svobody. Na dělení resocializace podle Jůzla navazují autoři Průcha a Veteška (2014, s. 235–236), kteří taktéž tvrdí, že resocializace nemusí probíhat pouze na místech jako je vězení, výchovné zařízení s resocializačním programem, ale probíhá běžně i ve škole, v rodině či zaměstnání. Ve vězení je jako resocializace považované jednání, které má změnit výsledky již předešlé socializace, která neproběhla úspěšně, nebo tak jak společnost očekává a vyžaduje.

Škoviera (2018, s. 72) tvrdí, že resocializace je nadřazený proces, který aby byl správně naplněn, musí být podpořen procesy dalšími. Mezi procesy, které podporují celkovou resocializaci jedince, autor považuje za *readaptaci*, což vyžaduje znovu přizpůsobení se prostředí, ve kterém se jedinec nachází, *reintegraci*, přičemž se jedince začne opět zapojovat do společenských interakcí a *re – personalizaci*, která podmiňuje změnu jedince jako osobnosti, konkrétně změnu jedincových postojů, hodnot a chování. Bez těchto tří složek nelze jedince trvale resocializovat do společnosti.

Resocializační programy se nejčastěji využívají v ústavech pro výkon trestu odnětí svobody v sociálních službách, v rámci fungování Probační a mediační služby nebo nízkoprahových zařízení. (Špánková, 2013, s. 105) Podle Ondřejoviče a kolektivu (2009, s. 313) lze resocializaci rozdělit do dvou forem. První forma je *ambulantní*, čili jedinec dochází a *pobytovou*, kdy klient v zařízení setrvává po určitou dobu.

Příkladem ambulantní formy jsou služby, ve kterých je poskytována sociální, psychologická a rehabilitační péče, což jsou třeba zařízení zdravotnická, např. psychiatrická léčebna. Dalším typem ambulantní resocializační péče je hnutí anonymních alkoholiků. (Ondřejkovič a kol. 2009, s. 314)

Ve vězení jako pobytové resocializaci se resocializačním aktivitám věnují sociální pracovníci, psychologové a pedagogové, kteří společně spolupracují. Sociální pedagog zaopatřuje zmírnění sociálních problémů jedince a jeho přípravu na propuštění z výkonu trestu. (Špánková, 2013, s. 105) Pedagog má na starosti plán zacházení, který je podle vyhlášky č. 345/1999 Sb. charakterizován, jako vhodný program, složený z pracovních aktivit, vzdělávacích aktivit, speciálně výchovných aktivit, zájmových aktivit a oblastí, které napomáhají utváření vnějších vztahů. Vyjmenované aktivity mají v budoucnu zamezit pokračování v trestné činnosti.

Ondřejkovič a kol. (2009, s. 319) vidí celkový smysl resocializace v návratu plně fungujícího jedince zpět do společnosti.

3 PŘÍČINY A PREVENCE VZNIKU DELIKVENTNÍHO CHOVÁNÍ MLADISTVÝCH

Předchůdcem trestné činnosti mládeže, je forma rizikového chování, dříve používané označení jako sociálně patologického jevy. Takové chování, je středem zájmů řady odborníků a organizací, mezi které patří psychologové, sociální pracovníci, kriminologové, soudy ČR, Policie ČR a tak dále. Pojem sociálně patologické jevy poprvé použil britský sociolog a filosof Herbert Spencer (1820–1903). Sociálně patologické jevy v sociálním kontextu charakterizuje A. Podgoreckí (in Kraus, Hroncová a kol., 2010, s. 9) jako typ jednání, fungování, chování, který se odchyluje nebo liší od hodnot, které jsou typické pro danou společnost. Jevy sociálně patologické Fischer a Škoda (2009, s. 13) vnímají jako celosvětový problém, kterým je podle nich společensky nepřijatelný, nebezpečný, nežádoucí či abnormální projev chování.

Vyšetřováním trestného činu se zabývá aplikovaná vědní disciplína s názvem kriminalistika, jejímž předmětem podle Musila, Konráda, Suchánka (2001, s. 4) je vznik, trvání trestného činu, dále vyhledávání, hromadění informací a následné zkoumání stop trestného činu. Autor Porada (2007, s. 14) k předmětu kriminalistiky přikládá zkoumání zločinnosti, příčiny a podmínky, které vedou jedince k páčání trestné činnosti, činnost pachatelů, ale naopak se zabývá i škodlivými společenskými jevy jako je sebevražednost, nehody, nešťastné náhody atp. Obecně páčání trestného činu je „specifikovaný systém operacionálních elementů trestného činu a činností úzce spjatých s trestným činem“ (Musil in Porada a kolektiv, 2007, s. 46). Jinými slovy, páčání trestného činu je komplikovaný proces, který má své zákonitosti a postupy, kterými se pachatel řídí. Mezi tyto postupy lze zařadit výběr místa, určení času, určení způsobu trestného činu, nebo také formu provedení. Mezi páčání trestného činu, jak už bylo zmíněno, řadíme postupy pachatele, které jsou plánovány před samotným aktem, ale i po vykonání trestného činu, jako je třeba zahlazování stop.

Pojem mládež je velice široká, existuje několik typů dělení věkových hranic mladistvých, například Musil (2001, s. 473) mládež rozdělil do dvou skupin:

- Delikventi dětského věku (méně než 15 let).
- Delikventi ve věku od 15–18 let.

S Musilovým vymezením mladistvého se shoduje definice mladistvého uvedená v zákoně č. 218/2003 Sb., zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), která tvrdí,

že dítě je ten, který při spáchání činu jinak trestného nepřesáhl 15 – ti let, dále mladistvým se rozumí osoba, která v době spáchání trestného činu dovršila 15 let, ale nepřesáhla 18 – ti let. Na druhou stranu Průcha, Walterová, Mareš (2013, s. 157) hranici mladistvých (mládeže) posunují až na věkovou hranici od 15 – ti let do 25 – ti let. Důvodem rozšíření věkové hranice mladistvého je jeho psychická vyspělost. Jedinec v tomto rozmezí věku ve společnosti nezaujímá postavení dítěte, ale ani dospělého. Někteří specialisti věkovou hranici mladistvých dokonce posunují až do rozmezí věku 27 až 30 let.

3.1 Příčiny vzniku delikventního chování

Tendencí a příčin vzniku delikventního chování je hned několik, autoři jako například Hroncová, Kraus a kolektiv (2010, s. 37) uvádí příčiny pouze dvojího typu, příčiny vnitřního původu a příčiny vnějšího původu.

1. Vnitřní příčiny

Vnitřní příčiny, jak název napovídá, jsou jevy odehrávající se uvnitř jedince. Jsou to jevy, které jedinec zdědil genetickou informací po rodičích, vznikly během porodu nebo je jedinec získal v průběhu života, například proděláním těžké nemoci nebo úrazem. U těchto osob je procento náchylnosti k páčání trestné činnosti mnohem vyšší než u jiných osob. Vnitřní původ příčin vzniku trestné činnosti rozdělují autoři Fischer, Škoda (2009, s. 157) na biologické faktory a psychické faktory. Biologické faktory jsou v první řadě podmíněny pohlavím. Podle Českého statistického úřadu (dále jen ČSÚ), trestnou činnost ve většině případů páchají muži. ČSÚ uvádí, že v letech 2000 až 2017 byl podíl žen na trestné činnosti v České republice nejvyšší v roce 2016, kdy tvořil přibližně 14 procent, zbylých 86 procent tvořila mužská populace. Za důvod trestné činnosti je považován vliv hormonu testosteronu, který je obsažen v mužském těle a může podporovat mužskou agresivitu. Dalším důvodem je vyšší dravost mužů při získávání lepšího sociálního statusu ve společnosti nebo vzbuzení respektu mezi ostatními. Psychické faktory, Fischer (in Fischer a Škoda, 2009, s. 158) přisuzuje zděděným genům, což je například snížená úroveň inteligence, kdy jedinec neumí situaci dostatečně zhodnotit a neuvědomuje si následky svých činů, čili nepřemýšlí a jedná.

2. Vnější příčiny

Mezi příčiny vnější Fischer, Škoda (2009, s. 159) radí sociální faktory, se kterými jedinec přijde denně do kontaktu. Jedná se o vlivy, které se vyskytují v prostředí, ve kterém osoba žije. Vnější působení představuje rodina jedince, škola, kterou navštěvuje, kamarádi a

vrstevníci se kterými tráví svůj volný čas a ostatní vnější činitelé, jako jsou například sociální sítě, které navštěvuje.

3.1.1 Rodina

Rodina je hlavní a primárně působící vnější činitel na jedince, který má největší podíl na socializaci dítěte ve společnosti. Fischer a Škoda (2009, s. 142) uvádí několik funkcí, které by měla rodina plnit. Řadí mezi ně funkci ekonomickou, biologickou, sociální a psychologickou. Pokud v rodině dochází k neplnění těchto funkcí, je ohrožen správný vývoj dítěte. U dítěte se může projevit rizikové chování. Firstová (2014) tvrdí, že rodina, dítě ze všech ostatních činitelů ovlivňuje nejvíce. Dítě se v rodině učí observací, což znamená, že pozoruje chování a vystupování ostatních členů rodiny a tyto vzorce chování následně opakuje a napodobuje, z čehož vyplývá, že pokud některý z rodičů, či jiný příslušník nejvyšší rodiny má nevhodný model chování, je pravděpodobné, že tento model chování přebere i dítě vyrůstající v jejich blízkosti. Dítě totiž model chování rodičů bere jako běžný a ten správný. „*Kriminální chování je naučeno stejným vzorcem chování jako chování v souladu s normami*“ (Firstová, 2014, s. 63)

Fischer a Škoda (2009, s. 143) rodinu rozdělili do 4 stádií, ve kterých se zaměřuje na funkčnost rodiny.

1. *Funkční rodina*: Je taková rodina, která výchovu dítěte zvládá. Děti poskytuje zdravý prostor pro seberealizaci a zabezpečuje jeho rozvoj. V této rodině se mohou vyskytovat drobné problémy, ale rozdíl je v tom, že funkční rodina je schopná výchovné problémy řešit sama bez zásahu jiných.
2. *Problémová rodina*: Již zásah zvenčí vyžaduje. Ačkoliv je zásah krátkodobý či jednorázový, je potřebný. V problémové rodině dochází k defektu jedné či všech výchovných funkcí. Jsou to však problémy, které neohrožují rodinou soustavu nebo vývoj jedince.
3. *Dysfunkční rodina*: V takové rodině je systém rodiny i rozvoj dítěte je ohrožen, prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, neplní funkce, které má rodina plnit. Dochází k vážnému defektu všech funkcí rodiny. Rodina není schopná problém řešit sama, proto je zásah zvenčí nutný. Určený dohled nad rodinou je nucen podniknout určité kroky.
4. *Afunkční rodina*: Extrém, ve kterém je jakákoliv sanace rodiny marná a irelevantní. Rodina má rozpadlé citové vazby a je elementem ohrožujícím dítě v jeho rozvoji

dokonce i jeho základních potřebách. Jediným účinným řešením této situace, je dítě z patologického prostředí vyjmout a najít mu jiné a zdravější prostředí a útočiště, ve kterém bude dítěti umožněno řádný rozvoj.

Jako jeden z negativních vlivů dětského rozvoje Firstová (2014, s. 62) uvádí výchovu v neúplné rodině. Rodič, který dítě vychovává, musí zastat role obou. Vznik kriminálního jednání u dítěte v rodině absentující jednoho rodiče, častokrát otce, je mnohem častější než v rodině úplné. V průběhu let se tradiční rodina rozpadá, mnohem více dětí se dnes rodí do neúplných a nesezdaných rodin. Autorka tvrdí, že mladá generace bere manželství jako něco, co je brzdí v jejich rozvoji. Mladí lidé upřednostňují kariérou, rodina se tedy přesouvá na druhou kolej, což je závažný problém vzhledem k tomu, že rodina je základní, stavební jednotkou státu.

3.1.2 Škola

Firstová (2014, s. 95) popisuje vliv školy na dítě jako druhého sociálního činitele. Dítě okolo 5.tého až 6.tého roku věku přijde do kontaktu s jiným sociálním činitelem než je rodina. V tomto období je dítě vystavené interakci se spolužáky a je nuceno přijmout a respektovat jinou autoritu v jeho životě, než jsou rodiče. U dítěte je důležité, aby si uvědomilo nastavené hranice, co je povoleno a co je zakázané. Škola má za úkol jedince formovat v několika ohledech. Škola se podílí na emocionálním, interakčním, sociálním, psychickém a kognitivním rozvoji.

Škola po dítěti vyžaduje změnu jeho dosavadního způsobu života. Dítě musí změnit několik svých zaběhnutých návyků. Škola si žádá brzké ranní vstávání, soustavnou přípravu. Naopak ale umožňuje dítěti chvíli odpočinku a občerstvení ve formě přestávek. (Matoušek, Kroftová, 2003, s. 63)

Škola jako sociální činitel nemá podobu pouze „továrny na informace“, ale obecně se zajímá o celkový rozvoj jedincovy osobnosti. Pedagog primárně vzdělává, ale zároveň dohlíží na morální a osobnostní vývoj žáka. Škola jedince formuje, připravuje a kvalifikuje pro výkon budoucího povolání. Správný vzdělávací postup školy je brát zřetel na zájmy jedince a zájmy společnosti, najít mezi zájmy těchto dvou stran kompromis a požadavky spravedlivě vyvažovat. (Matoušek, Kroftová, 2003, s. 63). Role učitele je významná již od začátku povinné školní docházky. Je to totiž intenzivní období, ve kterém je podstatné, aby si dítě vybuodovalo kladný vztah ke škole a vzdělání. Pokud dítě do školy přichází z dysfunkční rodiny, je důležité, aby učitel v životě tohoto jedince sehrál roli osoby, které dítě může

důvěřovat. Dítě pak bude mít pocit bezpečí, pochopení a útěchy a tím se může zabránit následnému negativnímu rozvoji dítěte. Právě ve škole se dítě vědomě či nevědomě stává součástí jisté subkultury, kterou tvoří společně s vybranou skupinou jiných žáků, ať už stejné věkové kategorie, nebo kategorie starších či mladších žáků stejné školy. Každá taková subkultura má svůj typický styl vyjadřování, své zaběhnuté rituály, které významně ovlivňují všechny členy skupin. Dopad to má na jejich postoje, názory, jednání a zájmy. Pro žáky mladšího školního věku je středem pozornosti a zájmu učitel, kdežto pro žáky staršího školního věku nabývá více na významu jejich utvořená parta. Příkladem prvních subkultur žáků mladšího školního věku, je dělení na skupiny hochů a dívek. (Firstová, 2014, s. 95–96)

Rizikového chování napříč třídou, může způsobit i jednání učitele, jeho angažování a způsob výuky, zejména pak nejednotný přístup. Vylučování žáků učitel zapříčiní i nemístnými poznámkami během výuky vůči méně nadaným spolužákům, dále přehlížením jejich snahy a zápalu pro výuku. Opomíjením jistých žáků učitel v podstatě ostatním „vyznačí“ ty slabší články, které jsou následně agresory napadány. (Matoušek, Kroftová, 2003, s. 75–76). „Obecně lze říci, že děti odlišující se nějakým způsobem od „normy“ nebývají mezi vrstevníky oblíbené.“ (Firstová, 2014, s. 97) Další kategorií můžou být studenti se specifickou poruchou učení, jistou formou handicapu, příslušníci etnických menšin nebo žáci se sociálními slabšími poměry. U těchto žáků je vyšší pravděpodobnost vzniku rizikového chování. Žáci, kteří jsou svými spolužáky nebo dokonce vyučujícími napadáni jakýmkoliv způsobem, se cítí nepříjemně, nepohodlně a jsou ostatními odmítáni. Školní klima se pro stává toxické, frustrující a neradostné. Obecně tito žáci pak mají špatné studijní výsledky, což může vést k záškoláctví. (Firstová, 2014, s. 97).

Žáci páchající trestnou činností nedovedou respektovat školní pravidla, kterými se musí řídit. Žáci si vytvoří svůj hodnotový žebříček, který nekoresponduje se školním řádem. Výuku svým chováním narušují, odvádějí pozornost vyučujícího. Mohou být agresivní a výbušní vůči zaměstnancům školy, ale i vůči svým spolužákům. (Kraus, Hroncová a kol., 2010, s. 40)

3.1.3 Vrstevníci

Školní prostředí, lze označit jako prostor, ve kterém dochází ke vzdělávání žáků, ale také jako prostor nově vznikajících vrstevnických skupin a interakcí. Průběhu školních let dochází větší tendenci pro komunikaci mezi žáky. Ti mají čím dál větší potřebu mezi sebou komunikovat, role učitele, jako autority se pro studenty stává významově méně důležitá, stejně jako autorita rodičů. Členové vrstevnické skupiny mají obvykle stejné či podobné

znaky, podobně se vyjadřují, poslouchají stejnou hudbu, mají stejné postavení vůči škole, stejné chování k opačnému pohlaví, dokonce mají stejný styl oblékání. Nekončí to pouze u úpravy zevnějšku, ale obvykle společně experimentují s alkoholem, drogami a společně navštěvují herny. Pro jedince, kteří vyrůstají v neklidném rodinném prostředí má vrstevnická skupina význam mnohem větší než pro jedince, který doma nachází lásku, respekt a klidné prostředí. Vytvořená parta má ve většině případu jedince tzv. velitele, který má na starosti strukturu a fungování party. Takový velitel rozhoduje o tom, koho do party přijmou a koho ne. Matoušek a Kroftová (2003, s. 83) uvádějí příklad situace, který je typický spíše pro západní země, kdy se chce jedinec, který není součástí party připojit, musí splnit úkol zadaný právě „velitelem“ party. Zpravidla to bývá úkol kriminálního rázu, například ukrást nějaký předmět nebo fyzicky napadnout jinou osobu. Takovým úkolem jedinec ukáže, že je ochotný pro partu udělat cokoli a že jim bude loajální. Velitel party však za uděleným úkolem hledá mnohem víc, a to třeba v situaci, kdyby jedinec, který vstupní úkol splnil, se po určité době proti partě otočil zády, aby měl tzv. „eso v rukávu“, díky kterému může s jedince manipulovat a vyhrožovat mu prozrazením.

Firstová (2014, s. 102) zmiňuje příklad českých part, které páchají trestnou činností. Kriminalitu členů přisuzuje nadměrnému trávení volného času v hernách, ve kterých mladiství utrací peníze, které dostávají od rodičů jako kapesné. Taková aktivita je finančně náročná, proto když mladistvým dochází zdroje, hledají jiný způsob příjmu než od rodičů, a to v podobě krádeží v obchodech, krádeží aut, osob na ulici, prodejem drog apod. Krádeže se postupem času stávají mnohem více propracované, více organizované a dopředu plánované.

Dalším důvodem trestné činnosti mladistvých je nuda. Nudu se tedy snaží zahnat vymyšlením aktivit, které jsou protispolečenského rázu, pro které se dostávají do rozporu se zákonem. Společností nepřijaté aktivity pro mládež znamenají výzvu a jistou míru dobrodružství a adrenalinu. Na tom, jak tráví děti svůj volný čas, by především mělo záležet zákonným zástupcům. Praktickým doporučením pro ně je, svým dětem se věnovat, motivovat je pro účast ve volnočasových aktivitách, které jsou kvůli mládeži realizovány, a především zajímat se o to s kým a kde jejich potomci svůj volný čas tráví. (Firstová, 2014, s. 109)

3.1.4 Další sociální činitele

Mezi ostatní vnější sociální činitele Firstová (2014) označuje jen média. Naopak Kraus, Hroncová a kol. (2010, s. 41) k médiím řadí i nedostatky v legislativě, anomický stav od roku 1989, který zapříčinil velký nárůst trestné činnosti v ekonomické a drogové sféře. V neposlední řadě jako vnější sociální faktor označil následky ekonomické krize, která zvýšila ekonomické problémy rodin ve společnosti.

Média tvoří neodmyslitelnou součást dnešní mládeže. Děti mají od brzkého věku přístup k televizi, počítačům, tabletům a všem dalším zařízením, které podporují funkci internetu a děti tak mají příležitost trávit volný čas na sociálních sítích. Děti volný čas tráví na Facebooku, Instagramu, Twitteru, kde je vysoké riziko nevhodného obsahu, se kterým jsou děti v přímém kontaktu. Další oblíbenou aktivitou mládeže je hraní online her, ve kterých se naopak vyskytuje násilí ve všech formách. Jmenované faktory ovlivňují dětský hodnotový rámec, jejich postoje, názory a obecně způsob jejich vyjadřování a chování.

Vliv médií neoznačujeme pouze za negativní, ale i pozitivní. Je to způsob rychlého získání informací. U mládeže klesá zájem o četbu knih, novin, časopisů, návštěvy divadel apod. Takovému rozvoji nelze zabránit, měli bychom se tedy zamýšlet nad tím jak tyto vymoženosti využít pro náš prospěch a jak zabránit negativním vlivům, které na děti na internetu číhají. (Firstová, 2014, s. 110)

Nejen na internetu na děti a mládež číhají nevhodné obsahy. Televize může být dalším zdrojem negativního vlivu na dítě. Matoušek a Kroftová (2003, s. 101–103) tvrdí, že sledovanost televizních programů dětmi má stále podobu zvedající se přímky. Ve vzniklých studiích Murray (in Matoušek, Kroftová, s. 102) tvrdí, že dítě už v opravdu mladém věku (1. roku věku), je schopno napodobovat agresi, kterou viděl v televizi, v programech, j jako jsou třeba pohádky, ve kterých se animovaná postava chová agresivně k ostatním postavám. Odpozorovanou agresi ve většině případů pak aplikují na hračkách v horším případě na kamarádech. Pro takové chování u dětí vznikl termín „*Pondělní syndrom*“, který označuje vzniklou agresi u dítěte, která se u něj projevila po víkendu, kdy dítě sledovalo programy s agresivním námětem. Fischer a Škoda (2009, s. 54) obecně konstatují, že stálý vzrůst agresivity ve společnosti, a hlavně u dětí je zapříčiněn prezentací agresivního obsahu ve filmech, seriálech, pořadech a videohrách.

Ohrožená skupina dětí, u kterých se agrese na základě observace z televize může nejčastěji projevit, jsou děti, které agresivitu „zdedí“ po rodičích, kteří jsou postiženi rodičovskou

lhostejností a nezájmem a ti, jejichž rodiče jsou členy skupin, které mají deviantní tendence. Dítě, jehož rodiče neplní svou výchovnou funkci, podléhá mnohem snadněji „výchovné funkci“ televize. Dítě příklad chování a vyhodnocování situací nevidí u svých rodičů ale v televizi, ve které je jednání postav zkreslené. (Matoušek, Kroftová, 2003, s. 104) Agrese není jediný negativní projev podporovaný v médiích, jsou to třeba pořady, ve kterých se konzumuje nadměrné množství alkoholu, ve kterém postavy kouří, fetují nebo pořady „podporující“ gamblerství. Proto největší roli sehrávají rodiče, kteří by měli být průvodcem mladého diváka. (Firstová, 2014, s. 112)

Řešením zamezení vzniku agrese v důsledku sledování pořadů a hraní her s agresivním obsahem, není jejich úplné zrušení či cenzura. Řešení je děti učit kritickému myšlení, tzv. *mediální gramotnosti*. Pouze některé inovativní školy vyučují mediální výchovu, ve které si právě děti samy vyzkouší vymyslet televizní program, napsat novinový článek, vymyslet podnět pro počítačovou hru. Děti v průběhu práce zjistí, jak vlastně jednoduché je informace, které chtějí sdělit publiku zkreslit tak, aby udrželi pozornost čtenáře, diváka či hráče. (Matoušek, Kroftová, 2003, s. 104–105)

3.2 Prevence vzniku delikventního chování

Pokud mluvíme o prevenci delikventního chování čili předcházení vzniku jistého společensky odmítaného chování, musíme začít od těch nejmladších. Nejvýznamnějším činitelem v prevenci proti vzniku delikventního chování je rodina. Hned po rodinné výchově nastupuje další významný sociální činitel, a to je škola. Dalším významným činitelem při přecházení vzniku kriminálního jednání je celková sociální politika státu. Stát by měl zaopatřovat vzdělávací systém, zaměstnanost obyvatel, podporovat stabilitu rodin, policejního a soudního orgánu, přičemž všechny tyto elementy podporují prevenci kriminality. (Matoušek, Kroftová, 2003, s. 266)

Podle Svatoše (2016, s. 13) jde o odstraňování výskytu sociálně – patologických jevů, rizikového chování a snižování podnětů ve společnosti, které by naváděli k trestnému chování. Cílem prevence kriminality je zmírnit či úplně odstranit tzv. *kriminogenní faktory* a tím zabránit dalšímu růstu kriminality.

Matoušek, Kroftová (2003, s. 267) tvrdí, že dobrá prevence kriminality musí popisovat veškeré formy sociální selhání nejen u mládeže ale i u starších a dospělých. Musí se věnovat

například sociálním problémům jako jsou předčasné těhotenství, užívání drog, nezaměstnanost, záškoláctví, nákaza virem HIV atd.

Podle Svatoše (2016, s. 18) existují tři úrovně, které jsou organizovány v České republice v boji proti rostoucí kriminalitě. Prevence probíhá na *meziresortní úrovni*, což znamená plánování a utváření preventivní politiky ve státě. Dále *rezortní úroveň*, což jsou programy, které vytváří jednotlivá ministerstva a mají za úkol přecházet vzniku kriminality. Poslední úrovní je tzv. *místní úroveň*, která zapojuje do zabraňování vzniku kriminálního chování policii, orgány veřejné správy, nevládní organizace a další organizace, které sídlí v jednotlivých obcích a mapují kriminální situaci. Na druhou stranu Matoušek a Matoušková (2011, s. 262–281) úrovně prevence definují konkrétněji. Prevenci rozdělily do jednotlivých programů. Jedním z dělení jsou *programy určené dětem v předškolním věku*, které nejsou zaměřené vyloženě na kriminalitu, ale spíše děti má naučit jistým návykům, ke kterým patří například vybudovat si vztah ke škole a budovat motivaci pro vzdělání, které by mohlo později zamezit vzniku rizikového chování. Takové programy probíhají formou, kdy děti v předškolním věku dochází do organizace, která si „hraje“ na školu, ve které mají děti spíše volnost a výuková náročnost je minimální, jde pouze o vybudování návyku u těchto dětí. Do tohoto programu děti dochází přibližně 2 roky před začátkem povinné školní docházky, a to v rozmezí několika hodin týdně.

Další *program je určený rodičům*, který se zabývá poskytováním zejména terapeutických a poradenských služeb rodinám, které jsou ohrožené rizikovými faktory. Rodinám, které nezvládají výchovu svých dětí a rozhodly se využít těchto služeb. Rodiče jsou vycvičeným terapeutem vzdělávání, jak své děti vychovávat a v pozdější fázi programu se společně věnují potřebám jednotlivých dětí, které mají výchovné problémy a které ohrožují fungování celé rodiny. Existují *programy, které jsou vázány na školu*. Tyto programy školu zavazují děti učit sociálním vzorcům a dovednostem, které předchází vzniku kriminálního chování. Pokud rodina ve výchově selže, škola je druhým socializačním činitelem, který děti učí, jak se ve společnosti chovat. Společenským chováním se myslí děti naučit, jak slušně požádat někoho o něco, jak se zdraví, jak někoho asertivně odmítnou, jak někomu pomoci atd.

Dalším programem, jsou tzv. *vrstevnické programy*, které pořádají spolky dětí a mládeže. Spolky nabízí dětem účastnit se na jejich aktivitách. Ať už se jedná o aktivity sportovní či jiné, vždy ji řídí vyškolený pracovník, který je ochotný spojit se s dalšími specialisty, kteří jsou ochotni pomoci při řešení náročné situace dítěte ve škole, v rodině nebo mezi přáteli.

Pátým programem jsou *aktivity, které podporují pracovní uplatnění*. Šance, že všechny děti zdárně ukončí své studium minimálně maturitou je malá. Stejně tak jak je malá šance, že všichni s titulem najdou práci odpovídající jejich vzdělání. Přičemž zaměstnávání mladých lidí je to nejlepší možnou prevencí před vznikem kriminálního jednání. Tyto programy poskytují profesní poradenství všem zájemcům. Mezi tyto programy řadíme například rekvalifikační kurzy, které nabízí úřady práce a zvyšují tak úspěšnost klientů na trhu práce.

A posledním programem, je tzv. *komunitní program*, který je prováděný v lokalitách, které jsou náchylné pro sociální selhání.

Na závěr prevence Ondřejkovič a kol. (2009, s. 223) uvádí, že správně předcházet kriminalitě lze pouze za předpokladu, že jsou dobře zmapované veškeré příčiny, okolnosti a formy kriminálního jednání.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 REALIZACE VÝZKUMU

Druhá část bakalářské práce bude zaměřena na realizaci výzkumu jako takového. Na samotném začátku vymežíme výzkumný problém, který je hlavním pilířem praktické části. Dále uvedeme hlavní výzkumné otázky včetně výzkumných cílů a neopomeneme výzkumný soubor, který je předmětem celého výzkumu. A na závěr se budeme věnovat sběru dat a jejich následné analýze.

4.1 Výzkumné otázky

Pro výzkum jsme si zvolili následující dílčí otázky:

1. Jaké druhy provinění proti zákonu se u mladistvých projevují?
2. Jaká jsou nejčastěji udělovaná opatření určená mladistvým?
  - Uvědomuje se mladistvý závažnost svého činu a jak svou lítost či nelítost projevuje?
  - Jaké je řešení situace při neplnění uložených trestů?
3. Jak probíhá náprava mladistvého za pomoci probačního dohledu?
  - Jakou formou programy probíhají?
  - Jaký přístup mladiství volí, nakolik se ztotožňují klienti s programem?
  - Jak jsou programy efektivní?
  - Je výkon probačních programů závislý pouze na jednom zařízení, nebo mezi sebou organizace spolupracují?
4. Jak probíhá probační dohled nad mladistvým, který musí plnit udělený trest, program, opatření?
5. Jaké faktory ovlivňují mladistvého jedince?
  - Jakou roli v působení na mladistvého má rodina, vrstevníci, spolužáci?

4.2 Cíle výzkumu

Hlavní cílem praktické části je zjistit jakým způsobem se mladistvý staví k soudem nebo státním zástupcem uděleným povinnostem po spáchání různých provinění, kterých se dopustili proti zákonu či společenským normám. Jakým způsobem plní udělené tresty, které probíhají pod dohledem právě Probační a mediační služby a jaká je efektivita udělených opatření.

4.3 Výzkumný soubor

Výzkumným souborem v bakalářské práci jsou klienti, střediska Probační a mediační služby ve Zlíně, a to konkrétně věková kategorie mladistvých. Mladistvým se podle zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů myslí jedinec, který v době, kdy se provinil proti společenským normám, dosáhl věku 15 – ti let, ale nepřesáhl věku 18 – ti let. Ve středisku Probační a mediační služby ve Zlíně jsem absolvovala povinnou ročníkovou praxi, během které, jsem se setkala s mnohými případy delikvence mladistvých. Rozum (2010, s. 57) tvrdí, že právní systém mladistvé považuje za skupinu nevyzrálých jedinců, která nemá ustálenou hodnotovou orientaci a životní postoje, tudíž lze jejich myšlení správným přístupem ovlivnit, a proto jsou předmětem našeho zkoumání.

Pro výzkumné šetření jsme si zvolili typ záměrného (kvalifikovaného) výběru, což znamená, že jsme vybrali vzorky bohaté na informace, které obsahovaly typické znaky. Takové znaky, které byly užitečné a posloužili nám k následnému zkoumání. (Švec, Hrbáčková 2007 s. 83) Celkově jsme vybrali složky osmi respondentů, chlapců a dívek, které byli v evidenci Probační mediační služby ve Zlíně vedeni. Všem respondentům je přidělen krycí název tak, aby jejich pravá identita zůstala utajena a v anonymitě.

4.4 Výzkumná metoda a technika

Výzkumná tedy praktická část bakalářské práce je kvalitativně koncipována. Hendl (2005, s. 53) chápe kvalitativní výzkum jako hloubkový souhrn informací o zkoumaném případě, kdy případ nezkoumáme pouze okrajově, ale zacházíme do hloubky a zkoumáme souvislosti, vývoj a celkový průběh činností. Kvalitativní výzkum nám umožňuje hluboce nahlédnout do problematiky. Pro výzkumnou část jsme zvolili metodu analýzy spisové dokumentace. Konkrétně jsme analyzovali policejní zprávy, zprávy ze soudu, lékařské zprávy, pracovní smlouvy, dohody o provedení společensky prospěšných prací a jiné dokumenty, které byly o respondentech dostupné a bylo možno z nich čerpat.

Využili jsme techniku případové studie neboli kazuistický přístup, který Musilová (2003, s.9–10) klasifikuje jako neexperimentální metodu výzkumu, která se využívá při zkoumání života jednotlivých případů, přičemž tato metoda výzkumníkovi dovoluje hluboký vhled do vývoje jedince. Data získaná pomocí případové studie nelze zobecnit.

4.5 Metody analýzy dat

Za pomoci již výše zmíněné techniky, tedy případové studie, jsme v dostupných zdrojích zredukovali informace a vybrali pouze ty směrodatné pro náš výzkum. Následně vytvořili textové profily jednotlivých respondentů, kdy jednotlivé události v životě klientů byly chronologicky členěny. Vytvořené kazuistiky byly rozděleny do jednotlivých anamnéz a to konkrétně: osobní anamnéza, rodinná anamnéza, školní anamnéza, sociální anamnéza včetně přidaných bodů problémy před vstupem do programu, průběh spolupráce s Probační a mediační službou, spolupráce s ostatními organizacemi a závěr. Po zpracování kazuistik následovala analýza jednotlivých případů.

Využili jsme analýzu orientovanou na případ podle Milese a Hubermana in Hendl (2005 s. 226), která hledá důvody a důsledky jednání v případě, srovnává několik málo situací. Předmětem analýzy orientované na případ je celkový průběh situací. V analýze jsme postupovali více analyticky a informace pomocí kódování uvedli do výstižných hesel v programu Excel, ve kterém jsme vytvořili tabulku. Tabulka obsahuje všechny respondenty, příčinu spáchaného činu, pozadí klienta, trest, druh trestu, průběh spolupráce, spolupráci s jinými orgány, závěr a zda byla potřeba dalšího řízení. S těmito daty v tabulce jsme dále pracovali a vyvozovali závěr výzkumu, který je závislý na výše stanovených výzkumných otázkách.

Pro představu uvádíme převedenou tabulku z Excelu, pod kterou následuje vysvětlení:

Resp.	Příčina	Pozadí	Poznámka	Trest	Druh	Průběh	Závěr	Spolupráce
R. 1	§205 § 187	Nefunkční rodina	Uživatel OPL	PZTS 16. m	NŠ, SPP (50h.)	DÚ	Komplikace Splnil	OSPOD, MADIO z.s, DÚ
R. 2	§ 146	Rozvod rodičů	Alkohol -Spouštěč	PZTS 18. m	NŠ, SPP (40h.)	Mediace	Po výzvě Splnil	Unie Kompas, T Klub
R. 3	§ 284	Vliv kamarádů (OPL), Otec (Gambler, alkohol)	Uživatel OPL	PZTS 18. m	SPP (40h.) Zdrzet se OPL	Těžká komunik.	SPP Prodlouženo (26. 9. 2020)	T Klub, OSPOD, DÚ, PL, SU
R. 4	§ 207	Nerozvážnost		PZTS 12. m PD	NŠ +SPP (50h.)	Otec dluh zaplatil	Splnil bez prob.	Salesiánský klub, LOST
R. 5	§121 § 205	Vliv kamarádů		PZTS 10. m PD	NŠ +SPP (25h.)	Dluh rozdělen	Splnil bez prob.	Vzd. Soc. a kult. středisko
R. 6	§ 205	Vliv kamarádů		PZTS 12. m PD	NŠ +SPP (40h.)	Dluh splácel	Komplikace Splnil	VÚ, Charita
R. 7	§ 283	Nefunkční rodina	Trestní minulost	PZTS 18. m PD	SPP (30h.)	Spolupr.	Splnil bez prob.	Služby města
R. 8	§283 § 201	Nefunkční rodina	Bez domova OPL	PZTS 36. m PD	Zdržení se OPL	Nespolupr.	Nesplnil - umístěn do vězení	DD, VZ, Věznice

Tabulka č. 1 Shrnující informace o respondentech

Vysvětlení:

Resp. = Respondent

R. 1

§ 205 Jedná se o krádež podle zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník

§ 187 Jedná se o pohlavní zneužití podle zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník

- Nerespektuje matku, s otcem se nevidá (otec trestaný)
- **OPL:** uživatel omamně psychotropních látek (extáze + marihuana)
- **PZTS:** podmíněné zastavení trestního stíhání s uloženými přiměřenými povinnostmi, omezeními (podmíněný trest 16 měsíců)
- **NŠ:** Náhrada škody + SPP – společensky prospěšné práce v rozsahu 50 hodin.
- **DÚ:** umístěn do diagnostického ústavu

R. 2

§ 146 Jedná se o ublížení na zdraví podle zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník

- **PZTS:** podmíněné zastavení trestního stíhání s uloženými přiměřenými povinnostmi, omezeními (podmíněný trest 18 měsíců)
- **NŠ:** Náhrada škody+ **SPP:** Společensky prospěšné práce v rozsahu 40 hodin.

R. 3:

§ 284 Jedná se o přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu podle zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník

- Kamarádi uživatelé (**OPL**) omamných a psychotropních látek, Otec gambler a uživatel alkoholu
- Sám klient je uživatelem OPL od 14 let (Pervitin)
- **PZTS:** podmíněné zastavení trestního stíhání s uloženými přiměřenými povinnostmi, omezeními (podmíněný trest 18 měsíců)
- **SPP:** společensky prospěšné práce v rozsahu 40 hodin + udělená povinnost zdržet se užívání omamných a psychotropních látek
- Těžká komunikace -> pohřešovaný -> detoxikace -> absence na sezení-> léčení -> bezdomovec -> navázání kontaktu -> prodloužení zkušební doby (přetrvávající závislost)

- T Klub + OSPOD + **DÚ** (dětský domov) + **PL** (psychiatrická léčebna) + **(SU)** sociální ubytování

R. 4

§ 207 Jedná se o neoprávněné užívání cizí věci podle zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník

- Mladická nerozvážnost a rozmar, stabilní rodinné zázemí
- **PZTS**: podmíněné zastavení trestního stíhání s uloženými přiměřenými povinnostmi, omezeními (podmíněný trest 12 měsíců) + **PD**: probační dohled
- **NŠ**: náhrada škody + **SPP**: společensky prospěšné práce v rozsahu 20 hodin
- Salesiánský klub + LOST (program sociálního výcviku)

R. 5

§ 121 Jedná se o vloupání podle zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník

§ 205 Jedná se o krádež č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník

- Mladická nerozvážnost a rozmar, stabilní rodinné zázemí
- **PZTS**: podmíněné zastavení trestního stíhání s uloženými přiměřenými povinnostmi, omezeními (podmíněný trest 10 měsíců) + **PD**: probační dohled
- **NŠ**: náhrada škody + **SPP**: společensky prospěšné práce v rozsahu 25 hodin
- S kamarády si dluh rozdělily a zaplatili
- **Vzd. soc. a kult. středisko**: Vzdělávací, sociální a kulturní středisko při nadaci Jana Pivečky, o.p.s.

R. 6

§ 205 Jedná se o krádež podle zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník

- Mladická nerozvážnost a rozmar, stabilní rodinné zázemí
- **PZTS**: podmíněné zastavení trestního stíhání s uloženými přiměřenými povinnostmi, omezeními (podmíněný trest 12 měsíců) + **PD**: probační dohled
- **NŠ**: náhrada škody + **SPP**: společensky prospěšné práce v rozsahu 40 hodin
- Dluh splácel
- I přes komplikace – přestal komunikovat a plnit trest – umístěn do výchovného ústavu – po rozmluvě s PMS pracovníkem SPP odčinil – uděleno záporné hodnocení organizace, ale i tak uznáno – Splnil

- Hodnocení a docházka z organice pro SPP odeslána státní zástupkyni pro přezkoumání – Státní zástupkyně i tak jednání zhodnotila jako naplněný výchovný účel

R. 7

§ 283 Jedná se o nedovolenou výrobu a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník

- Žije s matkou, kterou klient nerespektuje, s otcem se nevidá (otec nejeví zájem)
- Trestní minulost – poškození cizí věci SPP (25h.) + vedený v evidenci sociálního odboru za neplnění školních povinností + uživatel omamných psychotropních látek (Marihuana)
- **PZTS:** podmíněné zastavení trestního stíhání s uloženými přiměřenými povinnostmi, omezeními (podmíněný trest 18 měsíců) + **PD:** probační dohled
- **SPP:** společensky prospěšné práce v rozsahu 30hodin
- **Spolupr.:** Spolupracoval

R.8

§ 283 Jedná se o nedovolenou výrobu a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník

§ 201 Jedná se o ohrožování výchovy dítěte podle zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník

- **Špatné rodinné poměry** – matka jej opustila, žil v dětském domově-> později výchovný ústav -> nakonec si jej babička vzala do péče. Kamarádi uživatelé omamně psychotropních látek
- Nemá žádné pracovní ani mravní návyky. Nemá kde bydlet. Uživatel OPL marihuanu kouří od 11 let denně, pervitin užívá nitrožilně skoro každý den.
- **PZTS:** podmíněné zastavení trestního stíhání s uloženými přiměřenými povinnostmi, omezeními (podmínka 36 měsíců) + **PD:** probační dohled
- Po dobu zkušební doby zákaz užívání omamných a psychotropních látek + uhrazení trestního řízení a nákladů výkonu
- Nedochovilný klient, na schůzky chodí nevyspaný, nespolupracuje, nekomunikuje
- Nesplnil – porušil podmínky probačního dohledu
- **DD:** Dětský domov, **VZ:** výchovné zařízení
- **Nespolupr.:** Nespolupracuje

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU A INTERPRETACE DAT

Data, která jsme sesbírali z dostupných spisů, policejních zpráv, soudních rozsudků apod. ve středisku Probační a mediační službě, nám posloužila pro vytvoření profilu jednotlivých respondentů, se kterým jsme mohli dále pracovat. Pro lepší přehlednost jsme kazuistiky a jednotlivé profily zakódovali do přehledné tabulky v programu Excel, kde jsou vypsána všechna podstatná data, se kterými jsme mohli dále pracovat, ilustruje je i tabulka č. 1. Při závěrečné fázi jako je vyhodnocení výzkumu jsme pracovali se všemi výše zmíněnými seznamy týkajícími se výzkumného vzorku.

V následujících odstavcích nalezneme vyhodnocení výzkumu a jednotlivé odpovědi na předem stanovené výzkumné otázky.

1. Jaké druhy provinění proti zákonu se u mladistvých projevují?

V našem výzkumném šetření jsou nejvíce vyskytujícími delikventními jevy u mladistvých krádeže. Přečin krádež spáchali z našeho výzkumu tři z osmi respondentů. Konkrétně krádež spáchali respondenti č. 1, 5 a 6. Dalším nejvíce zastoupeným kriminálním jevem spáchaným respondenty č. 3, 7 a 8 byla nedovolená výroba a jiné zacházení s omamnými a psychotropními látkami. Méně zastoupenými protiprávními činy jsou: užívání cizí věci (respondent č. 4), fyzické napadení (respondent č. 2), pohlavní zneužití a vloupání (respondent č. 1).

2. Jaké jsou nejčastěji udělovaná opatření určené mladistvým?

Protiprávní jednání, které je spácháno mladistvým, není hodnoceno jako trestný čin, ale jako provinění, proto jsou pro mladistvé stanovené nižší sankce a odlišné řízení. (Mužíková, 2003, s. 15). Nejvíce zastoupeným trestem určeným pro mladistvé bylo zastavení trestního řízení s určenou zkušební dobou, a to v případě našeho výzkumného vzorku od 10 měsíců až po 3 roky, dále se jednalo o náhradu škody a společensky prospěšné práce v rozsahu od 30 hodin až po 50 hodin. Délka trestu a rozsah byl individuálně hodnocen soudem či stáním zástupcem dle závažnosti spáchaného činu.

- *Uvědomuje si mladistvý závažnost svého činu a jak svou lítost či nelítost projevuje?*

Ve většině případů v našem zkoumání si mladiství delikventi na první schůzce u probačního pracovníka uvědomili závažnost svých činů a podíleli se nápravě jejich konání, ale v některých případech zápal pro nápravu po odchodu ze střediska Probační a mediační služby opadl. Například respondent č. 8 patřil ke skupině nepřizpůsobivých a svůj příslib nápravy

a účasti na společensky prospěšných pracích nedodržel a kvůli jeho následovnému neplnění uložených soudních podmínek a kombinace dalšího přečinu byl zadržen Policií ČR a umístěn do věznice. V případě respondenta č. 3 byl rozsah výkonu společensky prospěšných prací prodloužen do 26. 9. 2020. Závislost klienta na drogách byla natolik ohrožující, že se upřednostnila před plněním společensky prospěšných prací. V případě ostatních respondentů vnímáme snahu o nápravu. Jako příklad respondent č. 2 poté, co fyzicky napadl kolemjdoucího, projevil svou lítost tím, že urovnal konflikt mezi ním a napadeným, dále souhlasil s mediací, ve které se tváří v tvář potká s poškozeným, jeho rodiči a společně pod vedením mediátora se domluví na podmínkách a způsobu náhrady zdravotní újmy, kterou poškozenému způsobil. Se stejnou motivací pro nápravu se setkáme v případě respondenta č. 4 a 5. Respondent č. 4 s kamarádem odcizili motorku, na které se údajně chtěli jen projet. Během jízdy ale havarovali a motorku tak poškodili. Po vypočítání škod si částku rozdělili a majiteli škodu splatili díky pomocí rodičů, kteří chtěli škodu zaplatit ihned, a klient svým rodičům dluh z brigády splácel. Respondentka č. 5 se s přáteli vloupala a vykradla místní hospodu a společně tak způsobili škodu na majetku a na odcizených věcech. Společně si způsobenou škodu mezi sebou rozdělili a poškozenému splatili.

- *Jaké je řešení situace při neplnění uložených trestů?*

Při neplnění či porušení probačního dohledu a dalších uložených trestů, je pracovník Probační a mediační služby oprávněn klienta varovat, upozornit a o poučit o možných následcích jeho nespolupráce. Pokud klient i nadále smlouvané podmínky porušuje či nedodrжуje, informuje a posílá určené středisko Probační a mediační služby návrh soudu či státnímu zástupci k přezkoumání případu mladistvého, který se v možné náhradě trestu alternativním způsobem neosvědčil. Tím pádem je až pravděpodobné, že mladistvý klient bude vzat do vazby, která mu byla odložena. (PMS, ©2002-2020)

3. Jak probíhá náprava mladistvého za pomoci probačního dohledu?

U jednotlivých případů se volí individuální techniky, které jsou vhodné pro nápravu mladistvého. Techniky přístupu jsou voleny podle individuálních aspektů jedince, závažnosti jeho spáchaného činu a doporučení soudu. Probační dohled spočívá v kontrole mladistvých ve formě pravidelných schůzek a dokládání důležitých okamžiků (dokumentů), které jsou stěžejní v klientově životě. Mohou to být dohody o pracovním poměru, nájemní smlouvy, výuční listy, maturitní vysvědčení atd. Na schůzkách s pracovníkem diskutují o životě klienta, jeho problémech a úskalích v jeho životě. Pracovník má právo při kontrole

jedince, který má za úkol zdržet se omamných a psychotropních látek po dobu zkušební doby, provést test na přítomnost drog. Při pozitivním výsledku na přítomnost drog má pracovník právo informovat soud o porušení podmínek.

- *Jakou formou programy probíhají?*

V našem výzkumu se žádné typicky probační programy nevyskytovaly. Doplněním trestu společensky prospěšných prací v případě respondenta č. 4, který čelil obvinění za přečin užívání cizí věci, byl program sociálního výcviku, který nesl název LOST aneb jak se neztratit v době dospívání. Nejčastěji užívaným trestem, který má za úkol vést k nápravě jedince a jeho následné resocializaci, jsou společensky prospěšné práce (dále SPP) v určeném rozsahu dle spáchaného protiprávního jednání. Nejvyšší rozsah společensky prospěšných prací byl z našeho výzkumu udělen respondentovi č. 1, za spáchanou krádež, vloupání a pohlavní zneužití mladistvé osoby. Přičemž jedinci, jímž byl určen výkon společensky prospěšných prací, mají možnost sami navrhnout zařízení, které jim umožní jejich výkon. Při absenci vlastní iniciativy jim je zařízení přiděleno a předem domluveno střediskem Probační a mediační služby, která má klienta na starosti. Dále jsou probační a mediačním pracovníkem poučeni jaký je následující postup při neplnění smlouvených podmínek a úkolů. Jedinec je povinen ozvat se konkrétnímu zařízení a domluvit si schůzku, případně si rozvrh společensky prospěšných prací domluvit pomocí emailové korespondence se zařízením, kterou posléze doloží probačnímu pracovníkovi. Společensky prospěšné práce musí vykonat do smlouveného data. Probační a mediační pracovník je během výkonu společensky prospěšných prací v kontaktu s pracovníkem, který nad klientem PMS v určeném zařízení vede dohled. Koordinátor společensky prospěšných prací v zařízení posílá průběžné hodnocení klienta. Jako příklad koordinátor SPP informuje Probační a mediační službu o neplnění trestu, neomluvené absenci klienta apod. Při splnění společensky prospěšných prací zařízení zašle Probační a mediační službě celkové hodnocení klienta. Na základě hodnocení klienta organizací je rozhodnuto o úspěšném splnění, nebo naopak při neplnění nebo zanedbávání výkonu společensky prospěšných prací je posílán návrh Probační a mediační službou soudu či státnímu zástupci pro přehodnocení trestu klienta.

- *Jaký přístup mladiství volí, nakolik se ztotožňují klienti s programem?*

Ani v jednom případě jsme se v našem šetření nesetkali na začátku řízení o společensky prospěšných pracích s odmítavou reakcí klienta. Právě naopak, když jsou mladiství trestně stíháni a rozhoduje se o jejich trestu a budoucnosti, většina dostane strach a má tendenci vše napravit a vzít vše zpět. Na schůzkách s probačním a mediačním pracovníkem slovně projevují lítost, souhlasí s náhradami trestu i společensky prospěšnými pracemi. Avšak v průběhu spolupráce klienta s probační a mediační službou, kdy opadne prvotní strach, opadne i chuť svůj čin napravit. V případě respondenta č. 2, který fyzicky napadl kolemjdoucího před městskou diskotékou a způsobil jemu zranění, které bylo dlouhodobě léčeno za pomoci lékařské péče, souhlasil s výkonem mediace, při které se osobně setkal se svou obětí a osobně se jí omluvil. V tomto případě osobní setkání oběti a pachatele tváří v tvář napomohlo pachateli uvědomit si závažnost svého jednání, kterému se v budoucnosti vyhne. Avšak po mediaci nastala dlouhá prodleva, na kterou upozornila Probační a mediační služba organizace, která byla klientovi určena. Respondent měl začít s výkonem společensky prospěšných prací, ale stále organizaci nekontaktoval. Proto byl klient telefonicky upozorněn na možné následky, které mu sdělil pracovník mediační služby. Na základě telefonátu se klient (respondent č. 2) pustil do výkonu a své povinnosti si splnil. Jediní respondenti č. 4, 5 splnili úkol bez jakýchkoliv problémů. Respondent č. 1 byl umístěn do diagnostického ústavu, ze kterého utekl a ani společensky prospěšné práce nevykonával. Až po telefonické domluvě mezi klientem a probačním a mediačním pracovníkem nastoupil do výkonu společensky prospěšných prací. V případě respondenta č. 6, který na začátku s výkonem společensky prospěšných prací souhlasil a byl motivován, došlo později k přerušení komunikace mezi ním samotným a Probační a mediační službou, během které byl kvůli svému chování umístěn do výchovného ústavu a společensky prospěšné práce nevykonával. Opět došlo k zásahu probačního a mediačního pracovníka, který klienta kontaktoval a přesvědčil ho o důležitosti výkonu, přičemž klient společensky prospěšné práce splnil, ale se záporným hodnocením, kdy se na sjednanou práci dostavoval pozdě, byl nezodpovědný, práci vykonával nesvědomitě. Proto byl jeho případ poslán k přezkoumání státní zástupkyni, která ale i přes záporné hodnocení klienta výkon společensky prospěšných prací uznala jako splněný. Jediný z našeho výzkumu respondent č. 7 byl již v minulosti potrestán společensky prospěšnými pracemi ve výši 25 hodin, které splnil, ale k celkové nápravě nevedly a za protiprávní činnost – nedovolenou výrobu a jiné zacházení s omamnými a psychotropními látkami a jedy se opět dostal do evidence Probační a mediační

služby. Ta mu opět udělila výkon společensky prospěšných prací ve výši 30 hodin, které splnil s dobrým hodnocením. Poslední respondent č. 8 byl jediný z výzkumu, který si povinnost společensky prospěšných prací nesplnil a byl v důsledku své pokračující trestné činnosti (krádeže) umístěn do vězení.

- *Jak jsou programy efektivní?*

V případě našich respondentů byla míra efektivity vysoká, poněvadž šest respondentů z osmi si společensky prospěšné práce splnili. Výjimkou byl respondent č. 3, kterému kvůli léčbě drogové závislosti byl výkon prodloužen až do 26. 9. 2020 a respondent č. 8 který během zkušební doby a povinnosti vykonat společensky prospěšné práce odcizil sluchátka a za svůj protiprávní čin byl umístěn do vězení. Zde vnímáme efektivitu jako ve smyslu splnění trestu, ale můžeme pochybovat o efektivitě resocializační – viz případ respondenta č. 7, po splnění povinnosti 25 hodin pokračoval dále v trestné činnosti a druhé potrestání spočívalo pouze v navýšení o 5 hodin společensky prospěšných prací (z 25 na 30 hodin). Pět hodin navíc jej jistě od páchaní další trestné činnosti neodradí.

- *Je výkon probační programů závislý pouze na jednom zařízení, nebo mezi sebou různé organizace spolupracují?*

U všech vzorků našeho zkoumání probíhala spolupráce s jinými organizacemi. Probační a mediační služba spolupracuje s orgánem OSPOD, s pracovníky sociálního ubytování, s pracovníky nízkoprahových zařízení, s pracovníky charity, s pracovníky sociálně kulturních a vzdělávacích zařízení, s pracovními diagnostických a výchovných ústavů, s pracovníky dětských domovů a s pracovníky služeb města. Probační a mediační služba s ostatními organizacemi a pracovníky v sociálních službách vytvořila komplexní síť spolupráce, díky které je klient pod průběžným dohledem.

4. Jak probíhá probační dohled nad mladistvým, který musí plnit udělený trest, program, opatření?

Ze sbíraných dat ve výzkumném šetření je evidentní, že se klient dostane do evidence po spáchání nějaké protiprávní činnosti, ačkoliv je možné Probační a mediační službu navštěvovat i bez doporučení soudu či státního zástupce čili dobrovolně. Žádný s našich zkoumaných vzorků nebyl dobrovolný klient. Zažité zkušenosti na praxi v jednom se středisek Probační a mediační služby nám pomohli při zodpovězení otázky, jakým způsobem probíhá probační dohled nad mladistvým, který musí plnit udělený trest. Pokud budeme mluvit o klientech „nedobrovolných“ jako v našem zkoumání, mluvíme tak o klientech, o

kterých přišel písemný záznam do datové schránky Probační a mediační služby v místě dlouhodobého pobytu pachatele nebo v blízkosti místa bydliště pachatele. Přijatý spis obsahuje primárně důvod, proč je klient udělen pod dohled Probační a mediační služby. Veškeré informace si pracovník vytiskne a založí klientovi spis, do kterého bude postupně přidávat získané informace o klientovi, soudní zprávy a rozsudky, nájemní smlouvy, dohody o provedení práce, včetně zápisů z každé proběhlé schůzky s klientem, které slouží jako shrnutí, jak klient reagoval na schůzkách, jak spolupracoval, co bylo předmětem schůzky, co klient pracovníkovi sdělil apod. Celá spolupráce klienta a probačního a mediačního pracovníka je založena na hodnocení rizik a potřeb klienta. Základem hodnocení potřeb a rizik klienta není pouhý popis všech skutečností dostupných o pachateli, ale celkový průběh věci. Cílem hodnocení potřeb a rizik klienta je zmapování diagnostika osoby a jeho situace, na základě, které jsou později voleny nástroje a techniky práce se samotným klientem, které mají za cíl zamezit opakování trestné činnosti, ke které by se klient mohl vrátit a minimalizovat potencionální újmu poškozených. Vybrané strategie spolupráce jsou uvedeny v probačním plánu, který je vypracován a je průběžně dodržován, popřípadě kontrolován, zda jde vše tak, jak bylo domluveno, pokud něco nefunguje, plán je průběžně přehodnocován a shrnován dalšími orgány, které jsou činné v trestním řízení. Plán určuje přesné kroky, které bude pracovník s klientem procházet, kde budou probíhat osobní setkání, jak často schůzky budou probíhat a jakou formou. Taktéž je plánu uveden postup pracovníka, pokud klient nebude spolupracovat. (PMS, ©2002-2020)

Klient v předem domluvených a pravidelných schůzkách dochází na středisko Probační a mediační služby, kde pověřený pracovník dohlíží nad vedením řádného života klienta, na jeho chování a společně konzultují významné situace v jeho životě. Datum a čas schůzky se domlouvá vždy na konci předešlé osobní schůzky, vyjma schůzky první, která je ve většině případů smlouvena telefonicky. Schůzku lze telefonicky změnit či zrušit pouze za předpokladu, že účast na setkání oprávněně není možná. Pokud klient v domluveném termínu musí například nutně navštívit lékaře, lze datum změnit, ale musí donést potvrzení od lékaře. Lékařská zpráva se poté vloží do klientova spisu i s informací o zrušené a přesunutě osobní schůzce. Pracovník má právo svého klienta navštívit i v místě jeho bydliště. Pracovník nejen dohlíží na plnění přidělených omezení a úkolů klienta ale poskytuje pachatelům poradenství, odborné vedení a nabízí jim pomoc ke změně jejich chování. Pracovník takovým přístupem zamezuje vzniku recidivy klienta a zároveň chrání společnost před kriminalitou. (PMS, ©2002-2020)

5. Jaké faktory ovlivňují mladistvého jedince?

Faktorů, které ovlivňují mladistvého ve svém chování, je celá řada viz kapitola č. 3 Příčiny a prevence vzniku delikventního chování mladistvých. V našem výzkumu mezi nejvíce vyskytované faktory patřila neutěšená sociální situace klientovy rodiny a klienta samotného, rodina a její působení, v některých případech nepůsobení, jako u respondentů č. 1, 7, 8 a vliv kamarádů a part, kterých byly klienti součástí.

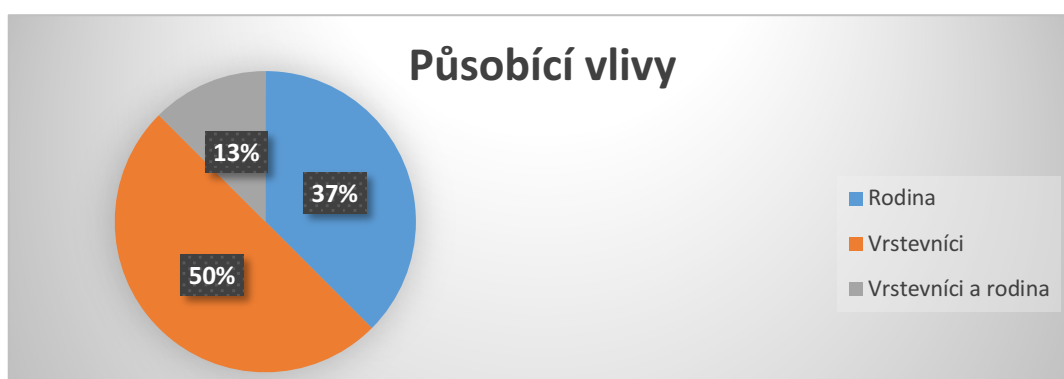
- *Jakou roli v působení na mladistvého má rodina, vrstevníci, spolužáci?*

Názory na vliv rodiny podle Firstové (2014) můžeme aplikovat v případě respondentů č. 1, 3, 7, 8. Firstová (2014) tvrdí, že děti jsou nejvíce ovlivňovány rodinou. Děti se učí observací tudíž, co vidí, to dělají. Podstatné je podotknout, že děti nedokáží rozpoznat, zda chování jejich rodičů je správné nebo špatné, zkrátka napodobují jednání rodičů, bez jakýchkoliv soudů. Respondent č. 1 měl problém respektovat svoji matku jako autoritu. Se svým otcem nepřichází do kontaktu a nevidá se s ním. Otec klienta v roce 2017 nastoupil do výkonu trestu. Podle zpráv kurátora, který byl v minulosti klientovi udělen, je rodinná situace neutěšená. Rodina nedisponuje vysokými finančními prostředky a matka je nezaměstnaná a zároveň je uživatelkou alkoholu. Respondent č. 3 vyrůstal bez biologického otce, s matkou, jejím přítelem a sestrou. Jeho biologický otec je vyléčený gambler, nicméně alkoholik. V případě respondenta č. 7 matka neměla autoritu a vše s ním řešila domluvou bez jakéhokoliv následné kontroly. Rodiče mladistvého jsou rozvedení a s otcem se moc nevidá. V minulosti se vídali častěji, ale mladistvý označil otce za sebestředného, který o svého syna nejeví zájem. Respondent č. 8 s rodiči vůbec nevyrostal, jeho matka byla problematická a svého syna se zřekla a nevidá se s ním. Biologický otec mladistvému zemřel. Podle výpovědi jeho babičky mladistvý nikde nebydlí a je bezdomovec. K babičce občasně dochází, aby mu vyprala věci a dala najíst. V minulosti dávala vnukovi určité finanční obnosy, aby mohl ve společnosti fungovat, ale poté, co toho začal zneužívat, přestala. Sama kontakt s ním přerušila.

Vliv vrstevníků hraje také velkou roli v rozvoji jedinců. Vrstevníci a kamarádi jsou po škole dalším se socializačních činitelů, kteří ovlivňují postoje a názory jedince samotného. Vrstevnické skupiny se podle Matouška a Kroftové (2003, s. 83) navzájem motivují k páčání trestné činnosti, je to pro ně adrenalin a důkaz toho, co vše jsou ochotni pro účast ve vrstevnické skupině udělat. Členové vrstevnické skupiny mají podobné znaky, postoje a smýšlení čili společně pokouší, co jim společnost bude tolerovat, experimentují s drogami,

alkoholem. Podobně tomu bylo v případě respondentů č.2, 3, 4, 5 a 6. Respondent č. 2 užil pod vlivem přátel vysoké množství alkoholu, které jej učinilo agresivním a před diskotékou za přítomnosti svých tří kamarádů fyzicky napadl kolemjdoucího. U respondenta č. 3 to byla souhra nefunkčního rodinného zázemí a vlivu kamarádů, kteří byli drogově závislí. Respondent č. 3 falšoval lékařské recepty, které se pokusil uplatnit v lékárnách pod záminkou získání léků, které následně užil. Ze sedmi pokusů byl úspěšný pouze ve dvou a jeden z úspěšných pokusů byl prostřednictvím kamarádky, kterou k protiprávnímu jednání využil. Jeho drogová závislost a vidina rychlého zisku byly „hnacím motorem“ pro společností netolerované chování. Respondent č. 4 se svým kamarádem odcizil motorku, na které se podle výpovědi „ze srandy“ chtěli projet. U respondenta č. 5 šlo o mladickou nerozvážnost, kdy mladistvá požila alkohol a nechala ovlivnit partou kamarádů, se kterou se vloupali do hospody, ze které odcizili zboží (alkoholické, nealkoholické nápoje a cigarety). Posledním případem vlivu ostatních je respondent č. 6, který kvůli své tehdejší přítelkyni, která jej využívala, soustavně kradl peníze svému dědečkovi.

Grafické shrnutí vlivu působícího na náš výzkumný vzorek při páčání trestné činnosti:

Graf č. 1: Vlivy působící na mladistvého

6 ZÁVĚREČNÝ KOMENTÁŘ K VÝZKUMNÉMU ŠETŘENÍ A DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Výzkum potvrzuje teorii, že kriminální jednání nestojí samo o sobě, ale vzniká za působení jistého vlivu (rodina, kamarádi, sociální sítě atd., viz kapitola č. 3).

Z našeho zkoumání vyplývá, že klienti ve valné většině v plnění povinností byli úspěšní, ale v případě nápravného působení, není až tak důležitý výkonu trestu, ale ta cesta k nápravě. Uvědomění si chyby a svého protiprávního jednání a zda se mu v budoucnu vyhnou a jestli si z celého procesu odnesli ponaučení a varování.

Z našich osmi respondentů šest absolvovalo alternativní trest, jednomu byl trest odsunut a poslední byl umístěn do vězení, protože žádné jiné prostředky k nápravě nevedly. Domníváme se, že jde o solidní výsledek, který vypovídá o jisté efektivitě. Z šesti respondentů však splnili trest bez problémů pouze dva. Zbytek respondentů váhal, „čekal“ na výzvu od probačního a mediačního pracovníka, nebo celou situaci řešil útekem a byl následně umístěn do výchovných zařízení, přestal s PMS komunikovat atd.

I tohle je součást nápravného procesu klientů a patří k práci probačních a mediačních pracovníků, kteří musí umět pracovat i s takovými případy a jedince přimět a napomoci jim uvědomit si, že takové chování není tolerováno a může skončit mnohem přísnějším trestem. Dále bychom chtěli upozornit na případ respondenta č. 6, který trest SPP splnil, ale se špatným a nedostačujícím hodnocením, a Probační a mediační služba, která se jako jediná věnuje nápravě a dohledu nad výkonem alternativních trestů, nemá dostatek kompetencí pro to, aby jedinci byl udělen trest další a jiný. Pokud dojde k takové situaci, je Probační a mediační služba oprávněna pouze poslat případ na přehodnocení soudu či státnímu zástupci. V případě respondenta č. 6 tak pracovník PMS učinil, ale setkal se se skutečností, že i přes jeho výhrady byl výkon SPP státní zástupkyní posouzen jako úspěšně splněný. Pak se nabízí otázka, zda to pro klienta nese opravdu nápravný význam, když se provinil proti zákonu a soud ho potrestal „jenom“ společensky prospěšnými pracemi a „nějakým“ dohledem PMS pracovníka. V konečném důsledku SPP pro něj nebyly natolik nápravné, protože si tam „dělal, co chtěl“, „odcházel, kdy chtěl“ a práci, kterou mu pověřené středisko přidělilo, odbyl. Je tohle opravdu vhodný alternativní trest, který mu zabrání, nebo jej minimálně odradí od další trestné činnosti? Odpověď můžeme promítnout do případu respondenta č. 7, který již v minulosti byl potrestán SPP a tento druh trestu se minul účinkem a nápravný účel nesplnil. Jedince od páchání protiprávního jednání neodradil a v činnosti pokračoval nadále,

a i přesto soud rozhodl o dalších společensky prospěšných pracích a přidal mu o pět hodin více než v předchozím případě porušení zákona. Navrhovala bych v tomto případě udělení více kompetencí PMS střediskům, která by mohla volit vhodnější (přísnější) přístup a rozhodovat o dalším postupu a soud či státní zástupci svůj čas mohli věnovat případům, které jsou mnohem závažnější.

Další zjištění, na které bychom rádi upozornili je monotónnost alternativních trestů. Všem respondentům byly uděleny společensky prospěšné práce. Kapitola č. 2 popisuje několik možných způsobů trestání mladistvých, nicméně i tak všichni a někteří (respondent č. 7) i po několikanásobném protiprávním jednání obdrželi trest výkonem SPP. Jediným respondentem, který měl zkombinované SPP se vzdělávacím programem, byl respondent č. 4, který docházel do programu sociálního výcviku. Na otázku, proč je mladistvým nejčastěji udělován trest SPP, odpověděl vedoucího pracovník Probační a mediační služby, že jde o trest, který se řadí mezi ty nejméně finančně náročné. Například probační programy téměř nejsou realizovány vzhledem k jejich finanční nákladnosti. Tolika prostředky PMS nedisponuje. Pokud stát, společnost chce, aby PMS naplňovala účel, za kterým byla 1. ledna 2001 vybudována, zaslouží si více pozornosti a více finančních prostředků pro svůj rozvoj. Poslední záznam o realizaci probačních programů sahá do roku 2014.

Jako pozitivní však hodnotíme spolupráci všech za interesovaných orgánů. Jedná se o spolupráci PMS střediska se střediskem, ve kterém má jedinec odpracovat SPP, nebo výchovné či diagnostické zařízení, psychiatrické zařízení, Policie ČR apod., které podávají PMS o klientovi informace. Kurátoři a orgán OSPOD také často komunikují a poskytují informace PMS o klientovi. Tímto jednáním všechny zainteresované organizace vytvoří komplexní komunikační síť, která umožňuje PMS nad klientem vést podrobný dohled.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo představit PMS čtenářům a upozornit na její důležitost a význam. PMS je státním orgánem, který patří k restorativní justici a provádí kontrolu nad plněním udělených trestů při střetu osob se zákonem. Zároveň jde o službu, která poskytuje odbornou a poradenskou činnost osobám, které se staly obětmi trestných činů. Bakalářskou práci jsme zaměřili na sociální činnost s mladistvými, kteří se kvůli protiprávnímu jednání dostali do evidence Probační a mediační služby, která pro jejich nápravu a reintegraci zpět do společnosti využívá alternativních trestů.

V teoretické části jsme vymezili rozdíl mezi pojmy probace a mediace, které se ve společnosti často slučují, ale každý pojem má rozdílný význam. Dále jsme definovali trestnou činnost mladistvých a zmínili se o sankcích, které mladistvým za protiprávní jednání hrozí. Neopomenuli jsme ani možný způsob nápravy a resocializace mladistvých. V dalších kapitolách jsme se věnovali příčinám vzniku delikventního chování mladistvých, kde roli hraje rodina, vliv vrstevníků, kamarádů či jiných socializačních činitelů jako jsou například sociální sítě.

V praktické části jsme pozornost směřovali na efektivitu a význam v resocializaci mladistvých, kterým byl nařízen výkon alternativních trestů. V rámci kvalitativního výzkumu, který je vhodný pro hloubkové zkoumání a umožňuje nám detailní vhled do zkoumané problematiky, jsme využili metody kazuistického zkoumání a detailně mohli analyzovat z dostupných zdrojů dosavadní život zkoumaných respondentů.

V našem zkoumání jsme hledali, jaký vliv na mladistvé nejvíce působil, jak se k uloženým trestům stavěli, zda si uvědomovali závažnost svých činů a zda jim alternativní trest byl přínosem a nápravou či podstata trestu u nich neměla žádný význam. Prostřednictvím bakalářské práce jsme potvrdili teorie vysokého vlivu rodiny, kamarádů a jiných činitelů na jedince, který se v důsledku vlivu rodiny, či tlaku party uchýlil k protiprávnímu jednání.

Dále jsme zjistili, že výkon alternativních trestů je výhodný v mnoha směrech. Ušetří spoustu času a odlehčí tak soudům v České republice, ušetří finanční náročnost a kapacitu v resocializačních zařízeních (vězení) pro závažnější trestné činy, zabrání vzniku tzv. prizonizace, u méně závažných provinění.

Díky alternativním trestům, které nejsou spojené s odnětím svobody a omezují a trestají jednice na svobodě nedochází k prohlubování tendence páchat další trestnou činnost, které by ve vězení jedinec mohl propadnout.

Co se týká přístupu mladistvých k výkonu alternativních trestů v našem případě výkonu SPP, přistupovali kladně a pozitivně. Na schůzkách s probačním a mediačním pracovníkem si uvědomili závažnost jejich činů a připustili si, že za to musí nést jisté následky, což je alfa omega v resocializaci u mladistvých. U mladistvých je velice důležité, aby oni sami pochopili, že protiprávní jednání není společností tolerováno, nikam nevede a za své činy vždy ponесou odpovědnost čili podstatné je, aby si uvědomili, co udělali špatně a v budoucnu se takovému jednání vyhnuli. Mediaci napomáhá klientům uvědomit si, co svým jednáním způsobili.

Závěrem bychom chtěli říct, že Probační a mediační je jediná svého druhu a je nezastupitelná v resocializaci mladistvých, či dohledu nad výkonem trestů udělených soudem či státním zástupcem. Zaslouží si vyšší pozornost, protože jak bakalářská práce ukazuje, možností v zákoně je dost, ale programy v praxi, často nejsou aplikovány.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BENDL, Stanislav, Jaroslava HANUŠOVÁ a Marie LINKOVÁ, 2016. *Žák s problémovým chováním: cesta institucionální pomoci*. Praha: Stanislav Juhaňák – Triton, 108 s. ISBN 9788073877033.
- [2] FIRSTOVÁ, Jana, 2014. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 215 s. ISBN 9788073805210.
- [3] FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA, 2009. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada, 218 s. Psyché. ISBN 9788024727813.
- [4] HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 407 s. ISBN 8073670402.
- [5] JŮZL, Miloslav, 2017. *Penitenciariá jako věda žaláři*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 384 s. ISBN 9788074521317.
- [6] KRAUS, Blahoslav a Jolana HRONCOVÁ, 2007. *Sociální patologie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 325 s. ISBN 9788070418963.
- [7] MARTÍNEK, Zdeněk, 2009. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 152 s. Pedagogika. ISBN 9788024723105.
- [8] MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ, 2003. *Mládež a delikvence*. 2., aktualizované vydání. Praha: Portál, 340 s. ISBN 807178771X.
- [9] MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ, 2011. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. 3., aktualizované vydání Praha: Portál, 336 s. ISBN 9788073678258.
- [10] MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2001. *Kriminalistika*. Praha: C. H. Beck, 512 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 8071793620.
- [11] MUSILOVÁ, Marcela, 2003. *Případová studie jako součást pedagogické praxe*. 2., upr. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 42 s. Skripta. ISBN 8024407493.
- [12] MUŽÍKOVÁ, Alena, 2003. *K odpovědnosti mládeže za protiprávní činy*. In editor. ŠPUNDOVÁ, Jitka. *Problémy trestního postihu mladistvých: sborník příspěvků k aktuálním otázkám trestního práva*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 85 s. Sborník. ISBN 8024407930.

- [13] ONDREJKOVIČ, Peter, 2009. *Sociálna patológia*. 3., dopl. a preprac. vyd. Bratislava: Veda, 577 s. ISBN 9788022410748.
- [14] PORADA, Viktor, 2007. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 309 s. ISBN 9788073800383.
- [15] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 2013. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 395 s. ISBN 9788026204039.
- [16] SVATOŠ, Roman, 2016. *Prevence kriminality*. Druhé aktualizované vydání. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú., 132 s. Studia. ISBN 9788075560094.
- [17] SVOBODA, Ivo, 2005. *Úvod do studia mediace a probace*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 118 s. ISBN 8073182610.
- [18] ŠIŠKOVÁ, Tatjana, 2012. *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. Praha: Portál, 207 s. ISBN 9788026200918.
- [19] ŠKOVIERA, Albín. *Resocializační pedagogika – kontexty a trendy*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2018, 119 s. ISBN 9788075601391.
- [20] ŠPANKOVÁ, Jana, 2013. *Resocializácia odsúdených*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 177 s. ISBN 9788073804848.
- [21] ŠTERN, Pavel, Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ a Dagmar DOUBRAVOVÁ, 2010. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 212 s. ISBN 9788073677572.
- [22] ŠVEC, Vlastimil a Karla HRBÁČKOVÁ, 2007. *Průvodce metodologií pedagogického výzkumu: pracovní sešit*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 129 s. ISBN 9788073185473.
- [23] VANDUCHOVÁ, Marie, 2003. K ukládání sankcí podle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. In editor In editor. ŠPUNDOVÁ, Jitka. *Problémy trestního postihu mladistvých: sborník příspěvků k aktuálním otázkám trestního práva*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 85 s. Sborník. ISBN 8024407930.
- [24] VETEŠKA, Jaroslav, 2015. *Mediace a probace v kontextu sociální andragogiky*. Praha: Wolters Kluwer, 251 s. ISBN 9788074788987.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

- [1] Citaty.net [online]. [cit. 2020-23-1]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/1983031-cinske-prislovi-poznat-svou-chybu-znamena-opravit-svou-chybu/>
- [2] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Gender: Soudnictví, kriminalita* [online]. [cit. 2019-10-14]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/gender/4-gender_kriminalita
- [3] Pmscr.cz [online]. [cit. 2019-10-1]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/o-nas/>
- [4] Pmscr.cz [online]. [cit. 2019-14-1]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/probace-dohled-nad-podminene-odsouzenymi/>
- [5] Pmscr.cz [online]. [cit. 2019-20-1]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/mladistvi-a-deti/>
- [6] Probační dohled: *Integrace pachatele Participace poškozeného Ochrana společnosti*. In: <https://www.pmscr.cz/> [online]. [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/images/clanky/PMS_letak_cz_A4_ProbacDohled.pdf
- [7] ROZUM, Jan. *Nové a alternativní formy trestání v České republice po roce 1989*. In: Miroslav Scheinost et al. *Kriminalita očima kriminologů*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-096-0 [online]. [cit. 2019-20-1]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/371.pdf>
- [8] Vyhláška 345/1999 Sb. *Vyhláška Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-345>
- [9] Zákon č. 218/2003 Sb. *O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>
- [10] Zákon č. 418/2011 Sb. *O trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim*. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-418#_
- [11] Zákon č. 40/2009 Sb. *Trestní zákoník*. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40#_
- [12] Zákon č. 129/2008 Sb. *O výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-129>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

PMS Probační a mediační služba

SPP Společensky prospěšné práce

OSPOD Orgán sociálně – právní ochraně dětí

SEZNAM GRAFŮ

Graf č.1 Vliv působící na mladistvého	55
---	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Shrnující informace o respondentech.....	44
---	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P1: RESPONDENT Č. 1

Příloha P2: RESPONDENT Č. 2

Příloha P3: RESPONDENT Č. 3

Příloha P4: RESPONDENT Č. 4

Příloha P5: RESPONDENT Č. 5

Příloha P6: RESPONDENT Č. 6

Příloha P7: RESPONDENT Č. 7

Příloha P8: RESPONDENT Č. 8

PŘÍLOHA P I: KAZUISTIKA RESPONDENT Č.1

Trest: U mladistvého se rozhodlo o podmíněné zastavení trestního stíhání s uloženými přiměřenými povinnostmi, omezeními a o společensky prospěšných pracích.

Osobní anamnéza: Mladistvý, před proviněním v podobě pokusu o krádež nebyl nikdy trestaný za žádné provinění ani přešůpek, avšak se spisu odboru sociálních věcí byly zjištěny výchovné problémy. Chlapec měl opakovaně problémy se školní docházkou a problémy s chováním respektu vůči jeho matce. Mladistvý je uživatelem omamně psychotropních látek (OPL) a to zejména extáze a marihuany. Na základě svěření do péče kurátora a jeho následné majetkové a trestné činnosti, byl soudem umístěn do výchovného ústavu.

Rodinná anamnéza: Ve spisu sociálního odboru byl zmíněn výchovný problém, kdy měl klient problém respektovat svoji matku jako autoritu. S otcem se nevidá, podle toho, jak klientova matka na schůzce uvedla, klientův otec v roce 2017 nastoupil do výkonu trestu. Zprávy z OSPOD tvrdí, že mladistvý byl opakovaně vedený v evidenci za nerespektování jeho matky a porušování zákona. Mladistvý byl umístěn do výchovného ústavu Střilky. V domácnosti bydlí čtyři. Matka klienta, klient, klientova babička a klientův mladší sourozenec. Klientova matka a samotný klient hodnotí vztahy v rodině jako fungující, přičemž rodiče jsou rozvedení. Kurátor, který byl mladistvému v minulosti udělen, uvedl finanční situaci rodiny jako neutěšenou. Matka totiž nepracuje a holduje alkoholu. Kurátor rodinné zázemí zhodnotil jako problémové.

Školní anamnéza: Podle spisu ze sociálního odboru měl mladistvý problémy se školní docházkou, kterou opakovaně neplnil. Dále měl problém s respektováním vyučujících jako autorit. Jeho prospěch byl velmi slabý. Navštěvoval střední školu, kde studoval obor Karosář – první ročník, dále ve studiu nepokračoval. Na PMS pracovníkovi tvrdil, že brigádně funguje jako čišník. Po umístění mladistvého do výchovného zařízení se blížila doba jeho zletilosti a sám odmítal ve výchovném zařízení zůstat. Odmítl i setrvání v zařízení, než dokončí zkoušky a získá tak výuční list.

Sociální anamnéza: Mladistvý měl dost kamarádů, se kterými trávil čas. Společně se scházeli na chatě, kterou vlastnil jeden z jeho kamarádů. Finanční situace rodiny byla neutěšená a on sám si přivydělával brigádně jako čišník.

Problémy před vstupem do programu (kontrola PMS): Dne 28. 5. 2017 spolu se svým kamarádem a komplicem vnikli do vozidla, ve kterém se snažili odcizit a odmontovat sportovní volant. Jejich pokus o odcizení byl neúspěšný, protože byli přistihnuti samotným majitelem auta. Dopustili se tak škody na vozidle ve výši 6 300 Kč a pokusili se způsobit škodu odcizením ve výši 500 Kč. Tudíž se dopustili provinění krádeže. Provinění mladistvého se přisuzuje mladické nerozvážnosti.

Dne 27. 10. 2017 opět s druhým kamarádem a komplicem se domluvili na dalším vloupání. Tentokrát si pod okno vedoucí do sklepního prostoru postavili lavičku, společně vypáčili okno a vnikli do prostoru. Ze sklepa majiteli odcizili dvě nádoby o objemu 20 (520 Kč) a 25 litrů (699 Kč). Nádoby plné slivovice, čímž se dopustili škody ve výši 13 500 Kč. Na okně, které vypáčili, se dopustili škody 119 Kč. Dohromady škoda činila 14 838 Kč.

Dále dne 12. 06. 2018 obviněn za pohlavní zneužití na nezletilé osobě, kterého se dopustil 11. 3. 2018. Dalšího pohlavního zneužití na nezletilé osobě se dopustil v červenci 2017.

Průběh spolupráce s PMS: Obžalovanému bylo uděleno výchovné opatření včetně dohledu pracovníkem z Probační a mediační služby. Klient s uloženými povinnostmi souhlasil. Na prvním sezení byl klient pozván i se svojí matkou. Tvrdil, že měl dojem, že auto, ve kterém chtěli ukrást sportovní volant, byl vrak. Byl si vědom svých činů a souhlasil s tím, že za ně ponese následky. Pracovník probační služby neustále dohlíží nad výkonem opatření, které bylo klientovi uděleno. Pracovník má v kompetenci kontaktovat jednotlivé organizace, zařízení a osoby, které jednotlivé úkony mají na starosti. Pracovník musí kontaktovat OSPOD, uděleného kurátora, ředitele výchovného ústavu apod. Při kontaktování pracovníka OSPODU se pracovnice PMS dozvěděla, že mladistvý je na útěku a ve výchovném zařízení se nachází málo a SPP (společensky prospěšné práce) nevykonává. Po telefonické domluvě pracovnice PMS, se pokusili motivovat klienta, který byl opět na útěku, aby SPP dokončil a také ho poučili o možných následcích. Mladistvý po zásahu pracovníka PMS nastoupil do programu SPP, který mu poskytl výchovný ústav, ve kterém byl umístěn. SPP v rozsahu 50 hodin vykonal a ukončil tak výchovné opatření dne 20. 06. 2019.

Mladistvý byl kontaktován pracovníkem PMS a společně si domluvili schůzku, na kterou s ním dorazila i jeho přítelkyně. Na sezení probírali jeho odpracované hodiny, které byly soudem uloženy. Dalším bodem jednání byl dluh, který stále setrval vůči poškozenému, kterému se pokusili odcizit sportovní volant. Klient uvedl, že si s poškozeným sjedná schůzku a domluví se s ním na splácení dluhu. Dalším bodem byl život klienta. Mladistvý

bydlí spolu se svojí přítelkyní a je zaměstnaný ve firmě jako mechanik – měsíční příjem 15.800 Kč. Pracovníkovi PMS byla doložena pracovní smlouva do evidence. Pracovník PMS kontaktoval státního zástupce, kterému sdělil, že mladistvý si odpracoval výchovné opatření, které mu bylo uděleno.

Mladistvý přislíbil, že dluh, kterého se dopustil svým jednáním ve věci kradeného volantu, zaplatí a splatí polovinu škody za odcizení slivovice a demižonů, který již zaplatila matka komplice, se kterým se provinění dopustili.

Veškeré povinnosti pod vedením pracovníkem PMS mladistvý naplnil, přičemž se osvědčil a bylo vůči němu zastaveno veškeré řízení.

Spolupráce s organizacemi: Klient byl odkázán na organizaci MADIO z.s, ve které měl vykonat soudem přidělené výchovné opatření. Z důvodu jeho umístění do výchovného ústavu, Probační a mediační služba navázala kontakt s výchovným ústavem, ve kterém byl klient přítomen a pracovnice PMS zajistila po domluvě se zástupcem organizace prostředí ve kterém je klient schopný trest obecně prospěšných prací vykonat. Trest i jeho rozsah zůstal stejný a to 50 hodin.

Trest (Program): Soud rozhodl o uhrazení škody a udělení zkušební doby ve výši 16 měsíců. Byl mu udělen výchovný trest ve formě společensky prospěšných prací, které musí bezplatně vykonat ve svém volném čase, tak aby společensky prospěšné práce nezasahovali do přípravy na budoucí povolání. Činnost měla být provedena v organizaci MADIO z.s., a celkově ve výši 50 – ti hodin, ale kvůli rizikovému chování byl klient umístěn do výchovného ústavu, kam byl přesunut i trest společensky prospěšných prací, který si mladistvý po mnoha útěcích a problémech ve výchovném ústavu splnil.

Závěr: Veškeré povinnosti pod vedením pracovníkem PMS, kurátora, pracovníka OSPOD a zaměstnanců VÚ mladistvý naplnil, přičemž se osvědčil a bylo vůči němu zastaveno veškeré řízení.

PŘÍLOHA P II: KAZUISTIKA RESPONDENT Č. 2

Trest: Mladistvému byl udělen trest PZTS + SPČ, což znamená trest společensky prospěšných prací a podmíněné zastavení trestního stíhání.

Osobní anamnéza: Před fyzickým útokem, kvůli kterému se obžalovaný dostal do evidence PMS, nebyl soudem nikdy předtím trestán, v evidenci nebyly nalezeny žádné přestupky z minulosti. Jde o uvědomělého jedince, který svého chování lituje a uvědomuje si, že za svůj nerozvážený čin bude potrestán. Není uživatelem omamných a psychotropních látek, pouze alkoholu, a to jen příležitostně. Alkohol má na mladistvého intenzivní vliv, pod kterým se chová agresivně. Alkohol byl tedy spouštěč agrese v tomto případě důvod, proč napadl kolemjdoucího před klubem.

Rodinná anamnéza: Biologičtí rodiče jsou rozvedení. V minulosti žil se svou matkou, ale momentálně pro neshody mezi nimi žije s biologickým otcem a jeho nevlastní matkou, tedy přítelkyní otce obžalovaného. Má sestru, která studuje na vysoké škole.

Školní anamnéza: Mladistvý byl běžný žák, škola o obžalovaném nezmínila žádnou připomínku k jeho chování. Škola jej hodnotila jako pozitivně hodnoceného. Mladistvý má ve škole průměrné známky a studuje střední hotelovou školu, obor informační technologie.

Sociální anamnéza: Mladistvý ve svém okolí kamarádů ani učitelů nemá žádné problémy, není sociálně vyloučený. Ve svém volném čase se věnuje sportu. Kdysi hrál hokej, kterému se musel přestat věnovat kvůli zdravotním potížím. Dalším koníčkem byl Thaibox, kterému se věnoval pouze rekreačně.

Problémy před vstupem do programu (kontrola PMS): Dne 25. 10. 2017 za přítomnosti dalších tří osob (jeho kamarádů) fyzicky napadl chlapce narozeného v roce 2002, který šel okolo. Kolemjdoucího chlapce klient fyzicky napadl, přibližně 8mi údery pěstí. Své údery obžalovaný směřoval do oblasti horní části těla, zejména obličej a žebra. Jeden úder byl kopem, který poškozený obdržel do oblasti žeber. Poškozený musel být ošetřen v místní nemocnici. Poškozený měl poraněný obličej, krvácel z nosu, motala se mu hlava, přes otoky na očích špatně viděl. Došlo také k poranění ušních boltců a pohmoždění hlavy, které způsobilo dvojité vidění poškozeného. Poškozený byl v běžném životě omezený pouze lehkým způsobem, a to po dobu 5 dnů od doby, kdy byl v nemocnici ošetřen. Poškozený po incidentu trpěl úzkostmi, poruchy spánku a dlouhou dobu měl bolavý obličej. Zranění poškozeného nemá dlouhodobější následky.

Průběh spolupráce s PMS: Spisy PMS tvrdí, že vztahy mezi poškozeným a pachatelem byly urovnány a dluhy pachatele byly zaplacený. Od začátku PMS klienta hodnotí jako uvědomělého a aktivního ve spolupráci. Po celou dobu se ke schůzkám stavěl zodpovědně. Probace mladistvému nabídla mediaci, za předpokladu souhlasu i z druhé strany. Klient s mediací souhlasil, což pokud souhlasí druhá strana, dojde k setkání pachatele a poškozeného, celý proces a setkání bude pod dohledem tzv. mediátora, který celou mediaci řídí a koriguje. Klient projevil zájem se omluvit poškozenému.

Škoda pojišťovně byla uhrazena z pachatelových úspor, a to ve výši 3 354 Kč. Dále PMS jednala s rodinou poškozeného o definování bolestného. Původní částka byla 74 490 Kč jako bolestné + 4 100 jako odměna advokátovi. Nakonec se strany otec poškozeného a otec obviněného dohodly na částce 43 000 Kč včetně odměny pro advokáta. Otec obviněného částku zaplatí s tím, že obviněný se nabídl, že bude otci dluh postupně splácet.

Následně byla na středisku PMS zorganizována mediace, díky které došlo k urovnání vztahů mezi poškozeným a obviněným. Obě strany měli možnost se vyjádřit a tím došlo k urovnání konfliktu po té lidské stránce. Spor mezi poškozeným a obviněným byl tím pádem vyřešen a obžalovaný byl připraven nést následky ve formě společensky prospěšných prací.

Spolupráce s organizacemi: PMS a organizace, ve kterém byl určen výkon trestu, mezi sebou navzájem komunikovali, aby měli dostatečné informace o průběhu výkonu trestu obžalovaného. Ze začátku komunikace mezi organizací, kde měly být SPP vykonány, a obžalovaným vázla, a proto byl mladistvý ze strany PMS vyzván a poučen o následcích, pokud slib nedodrží. Mladistvý svůj slib dodržel a SPP vykonal, a to s pozitivními výsledky. Organizace obviněného zhodnotila kladně. Všechny udělené úkoly splnil a s organizací spolupracoval.

Trest (Program): Obžalovanému byl udělen trest v podobě zkušební doby ve výši 16 měsíců. Včetně udělené podmínky dostal obžalovaný za úkol provést 40 hodin společensky prospěšných prací v nízkoprahovém zařízení Unie Kompas, z.s. a T klubu pod dohledem probační a mediační služby, avšak nejpozději do 16 měsíců od nabytí právní moci rozsudku, který byl vydán soudem. Ublížením na zdraví ve stádiu pokusu se obžalovaný dopustil přečinu, za který mu hrozila nejvyšší možná hranice trestu odnětí svobody ve výši až 5ti let. Obžalovaný se k činu doznal a litoval. Pojišťovna si nárokovala zaplatit zdravotní výdaje, které museli za poškozeného zaplatit, dále si poškozený prostřednictvím svého obhájce nárokoval náhradu za nemajetkové škody ve výši 78 590 Kč, což bylo v průběhu spolupráce

mezi stranou poškozeného a jeho otce a stranou obviněného a jeho otce přehodnoceno na celkovou částku 43 000 Kč, které byly otcem pachatele zaplacený.

Závěr: Klient dostal podmínku v trvání 16 měsíců. Díky souhlasu obou stran proběhla mediace, díky které došlo k urovnání konfliktu mezi stranami. Obviněný sám z úspor splatil dluh pojišťovně za lékařské výlohy a ostatní dluhy, které byly jako bolestné a odměna pro advokáta strany poškozené uhrazeny otcem pachatele, pod příslibem, že to mladistvý svému otci splatí. K následkům se stavěl zodpovědně. Trest měl podobu společensky prospěšných prací v rozsahu 40 hodin, které mladistvý splnil. Ve zprávě ze zařízení, kde se účastnil obžalovaný na resocializačním programu, byla zhodnocena jeho aktivita jako dobrá, kdy pravidelně docházel na sjednané termíny a svědomitě a samostatně úkoly plnil. Zadávané úkoly organizací byly např. odhazování sněhu, vyklepávání koberců, práce na zahradě, práce se správcem organizace, pomoc při stavebních pracích, malování, úklid apod. Po celou dobu zkušební doby mladistvý vedl řádný život a ze strany státního zástupce a PMS došlo k řádné resocializaci a nápravě mladistvého.

PŘÍLOHA P III: KAZUISTIKA RESPONDENT Č. 3

Trest: Podmíněné zastavení trestního stíhání a společensky prospěšné práce

Osobní anamnéza: Podle dostupných zpráv a evidencí mladistvý nebyl v minulosti nijak trestán, nebyly nalezeny žádné přestupky. V záznamu kurátora bylo uvedeno, že v minulosti mladistvý užíval omamné psychotropní látky. Závislost mladistvého byl jeden z důvodů, proč se dopouštěl protiprávního jednání, spolu s vidinou rychlého zisku.

Po ukončení detoxikačního programu tvrdí, že drogy nebere, alkohol jen občasně, ale přiznal se ke kouření marihuany a závislosti na nikotinu, přičemž vykouří 20 až 30 cigaret denně.

Rodinná anamnéza: Matka v průběhu spolupráce s PMS jevila o syna zájem. Spolupracovala s pracovníkem PMS a mladistvého podporovala v detoxikaci. Rodinné fungování je dobré. Žijí v domácnosti ve čtyřech. Sestra, která je studentkou vysoké školy, matka obviněného, přítel matky obviněného a obviněný. Vztahy s matkou klient uvádí jako dobré, jsou spolu v kontaktu. Jeho biologický otec je vyléčený gambler a požívá ve velkém množství alkohol.

Školní anamnéza: Mladistvý je student Střední zdravotnické školy a Vyšší odborné školy zdravotnické. Je studentem prvního ročníku na oboru ošetrovatelství. Jeho studium bylo přerušeno kvůli přítomnosti v odvykacím režimu TK EXIT. V programu bude mít možnost výuky, které se bude účastnit.

Sociální anamnéza: Jde o mladistvého, který je závislý na drogách, což byla příčina provinění, kterého se mladistvý dopustil. Jeho kamarádi jsou taktéž aktivními uživateli drog.

- Po ukončení detoxikačního programu se se svými kamarády nevidá, nechce propadnout zase drogám.

Problémy před vstupem do programu (kontrola PMS): Ve dnech od 13. 9. 2018 až do 29. 10. 2018 se v několika případech mladistvý pokusil za pomoci falešného lékařského receptu získat léky, které jsou povoleny vydávat pouze na lékařský recept a jsou hodnocené návykové. Ve třech případech se mladík pokusil získat po 2 balení Neorulu, ale ani v jednom případě nebyl úspěšný a léky mu nebyly vydány. V dalších čtyřech případech, mladistvý v lékárně překládal falešný recept na léky ve 2 až 3 balení jako je Rivotril, Elenium a Xanax. Ve dvou případech mladistvý předložil padělek receptu prostřednictvím nezletilé kamarádky, která byla úspěšná a lék byl lékárníky vydán a jejich kamaráda, kterému léky vydány nebyly. Ze všech sedmi pokusu, byl mladistvý úspěšný pouze dvakrát, přičemž léky, které mu byly vydány, jím byly později zneužity.

Mladistvý se tak dopustil provinění přechovávání omamné látky a jedu.

Mladistvý po zařazení do detoxikačního programu utekl a matka pracovníky PMS o jeho útěku informovala a později i informovala o jeho nalezení. Mladistvý po jeho nalezení byl umístěn do diagnostického ústavu, kde pobyl 2 měsíce.

Průběh spolupráce s PMS: Mladistvý byl poučen, že musí kontaktovat T klub, ve kterém měl odpracovat uložené společensky prospěšné práce. Při komunikaci PMS pracovníka s T klubem vyšlo najevo, že je mladistvý pohřešovaný a na první schůzku v T klubu se nedostavil.

Dne 23. ledna si PMS pracovník vyžádal kontakt na rodiče obžalovaného, aby s nimi mohl celou situaci probrat, protože mladistvý se nacházel na detoxikaci v Praze. PMS pracovník zorganizoval schůzku s matkou klienta a klientem samotným tak, aby byl možný i výslech PČR. Na konzultaci byla řešena situace, kdy se mladistvý momentálně léčí v terapeutické komunitě a byla zvažována náhrada SPP z T klubu na terapeutickou komunitu, kde by si mladistvý SPP mohl odpracovat. Pracovnice PMS po hospitalizaci klienta kontaktovala, telefon nebral, proto pracovnice volala jeho matce, která PMS sdělila, že syn už není na léčení, doma nebydlí a pracovnici dala nový kontakt na syna. PMS obžalovaného kontaktovala, měl by se dostavit na schůzku a doložit náležitosti (nájemní smlouva, pracovní smlouva a potvrzení o odpracovaných hodinách v Unii Kompas).

Na schůzce byl klient motivován pro léčení a změnu jeho dosavadního životního stylu.

Dne 23. 9. 2019 byla provedena osobní konzultace s klientem.

- klient doložil smlouvu o sociálním bydlení + dohodu o pracovní činnosti
- na další schůzku se klient nedostavil

PMS kontaktovala matku, která PMS pracovníkovi sdělila, že o synovi nemá žádné informace, že ani jeden jeho telefon není dostupný. Proto se zaměstnanec PMS rozhodl kontaktovat sociální pracovníci v obydlí, kde měl klient pobývat. Sociální pracovnice sdělila, že už u nich v sociální službě nebydlí, protože byl vyloučen ze seznamu za hrubé porušování jejich pravidel, a to konkrétně za neustálé aplikování pervitinu.

Spolupráce s organizacemi: Probační a mediační službou byl navržen T klub, který se věnuje resocializačním programům pro mladistvé. Povinnosti udělené mladistvému vykonat v T klubu byly přehodnoceny na výkon v odvykacím režimu, kterého se účastnil kvůli své závislosti. OSPOD, který poskytl informace o rodinné politice obžalovaného, dokazoval, že

rodina v minulosti nebyla v jejich evidenci vedena. Pracovník OSPOD informoval pracovníka PMS, že se klient nachází stále DÚ v Brně. Matka informovala středisko, že její syn byl převezen do PN v Jilemnici. Matka se zajímala o průběh, který bude následovat, když její syn nesplní termín SPP. PMS matce sdělil, že celá věc bude projednána s pracovníkem OSPODU a PMS pracovnice bude kontaktovat soc. pracovníci v Jilemnici, aby syn mohl práce vykonat tam, pokud to bude možné, popřípadě se zažádá o prodloužení výchovné povinnosti. Psychiatrická léčebna obratem na vznešený dotaz PMS pracovnice, zda by bylo možné SPP vykonat u nich, informovala PMS, že obžalovaný bude hospitalizován po dobu 6 až 12 týdnů a že u nich nelze SPP nahradit.

PMS spolupracovalo se zaměstnanci sociálního ubytování, ve kterém měl klient pobývat.

Dne 21. 10. 2019 se klient na schůzce na PMS nedostavil, a to bez omluvy.

Dne 23. 10. 2019 se klient opět na domluvenou schůzku nedostavil, taktéž bez omluvy.

Během jeho absence na schůzkách PMS pracovník kontaktoval jeho matku, aby ji informoval o situaci, ta přislíbila, že se pokusí syna kontaktovat sama a vyrozumí PMS.

Dne 24. 10. 2019 klient sám „dobrovolně“ dorazil, když se zaměstnanec ptal, proč dorazil, když měl dorazit již včera, klient odpověděl: „Chtěl jsem vědět, jak na tom jsem, věděl jsem, že sem musím.“ Usnul v čekárně, byl vzbuzen a při konzultaci tvrdil, že nemá trvalé bydliště a že spí různě po panelácích. Když se ho pracovník PMS zeptal, jaké jsou jeho priority, odpověděl, že „jídlo a teplo“. Pracovník PMS se ho snažil motivovat k hledání zaměstnání a ubytování, načež mu klient odpověděl, že si to zvládne zařídit sám. Dále se přiznal, že je od svých 14 závislý na drogách, konkrétně na pervitinu, bez kterého se již neumí bavit. Při dotazu odkud bere peníze a od koho bere drogy, odmítl přiznat, poté řekl, že musí odejít, zvedl se a odešel z kanceláře.

Na další schůzce 30. 10. 2019 si byl klient vědom svých opětovných chyb. Omluvil se za předešlé sezení a řekl, že bydlí u své babičky a dědy. Jeho babička je lékařka a zvolila jinou metodu léčby. Nasadila vnukovi lék RIVOTRIL, který nahrazuje pervitin a nevzniká na něm závislost. Po konzultaci s matkou, která tvrdila, že chtěli syna nechat spadnout na úplné dno, aby si uvědomil, že tudy cesta nevede, mluvila o snadném získání OPL ve Zlíně. Během pobytu u babičky klient začal vykonávat SPP, které splnil v úhrnu 31 hodin.

Dne 20. 11. 2019 volala matka, že její syn přišel domů k ní do bytu v noci úplně promrzlý, špinavý a psychicky na dně. Rodiče mladistvého, ho odvezli do Olomouce na detoxikační

oddělení, kde by měl být maximálně 28 dnů, ale matka se domnívá, že zůstane pouze 14 dní a pak má domluvenou léčbu v Bílé Hoře.

Trest (Program): Mladistvému byla určena soudem zkušební doba ve výši 18 ti měsíců + ve svém volném čase vykonat trest společensky prospěšných prací v organizaci Unie Kompas, a to ve výši 40 hodin. Dalším výchovným opatřením určeným soudem bylo zdržet se užívání omamných látek, a to po celou dobu trvání jeho zkušební doby. Svých činů si byl vědom a litoval jich, soudem udělené opatření přijmul a byl ochotný spolupracovat a své činy „odpykat“. Byl stanoven dohled PMS pracovníka. V průběhu výkonu trestu, porušil mnohé ze soudu uloženého opatření. Porušil zákaz užívání omamných látek a splnil SPP v určené výši, splnil pouze z části. Soud nechal ve věci mladistvého volný průběh z důvodu komplikací v jeho životě a mladistvý tak má stále čas pro dokončení a splnění uložených trestů.

Závěr: Dopustil se provinění přechovávání omamné látky a jedu spáchaní z části ve stádiu pokusu. Provinění mělo povahu přečinu, za který mu hrozila nejvyšší možná sazba pěti let odnětí svobody. Mladistvému byla soudem udělena zkušební doba, během které měl plnit trest SPP. V průběhu se v klientově životě objevilo mnoho komplikací včetně toho, že znovu spadl do drogové závislosti. Po čase si svou situaci uvědomil a začal znovu spolupracovat, proto mu byl výkon SPP prodloužen do data 26. 9. 2020.

PŘÍLOHA P IV: KAZUISTIKA RESPONDENT Č. 4

Trest: O trestu rozhodl státní zástupce, který navrhl podmíněné zastavení trestního stíhání a pověřil Probační a mediační službu, aby nad mladistvým vedla dohled.

Osobní anamnéza: Mladistvý v minulosti neměl žádné výchovné problémy, což potvrdil i kurátor, který o mladistvém nenalezl v evidenci žádné záznamy. Mladistvý se v minulosti podle záznamů nedopustil žádného přestupku ani provinění. Mladistvého pracovník Probační a mediační služby hodnotil jako introverta, které nebyl příliš výřečný. Ve svém volném čase rád hraje hry na počítači a další koníčky neuvádí.

Rodinná anamnéza: Mladistvý v rodinných vztazích nemá problémy. Rodiče jsou pro něj autorita a oba rodiče respektuje stejně. Klient žije v rodinném domě spolu se svým mladším bratrem, matkou a otcem.

Školní anamnéza: Mladistvý je student, který navštěvuje první ročník Střední průmyslové školy polytechnické, obor mechanik – seřizovač. Co se týká školního prospěchu, je hodnocen jako běžný a průměrný žák, který školní docházku bez problému plní.

Sociální anamnéza: Finanční situace rodiny je stabilní. Klient sám mimo praxi v rámci školy navštěvuje kovovýrobu, kde působí brigádně. Z peněz, které si zde vydělá, splácí dluh svým rodičům. Protiprávního jednání se dopustil z rozmaru a mladické nerozvážnosti.

Problémy před vstupem do programu (kontrola PMS): Dne 29. 10. 2017 v noci se svým kamarádem ukradli motorku, na které se podle výpovědi chtěli jet pouze „ze srandy“ projet. Mladistvý usedl na motorku, se kterou se rozjel a ujel z místa, kde byla motorka zaparkovaná. S motorkou jel za svým stejně starým kamarádem, který před ním řídil osobní auto. Během cesty zastavili a vozidla si vyměnili. Jeho kamarád, který jako druhý motorku řídil, po cestě havaroval a tím motorku poškodil. Mladistvý si znovu převzal řízení a motorku vezl na místo, ze kterého ji odcizil. Na „vypůjčeném“ motorovém vozidél se dopustili škody 77 771 Kč. Mladistvý klient ke svému činu doznal a hluboce jej litovat. S návrhem státního zástupce o výchovném opatření souhlasil. Dluh zaplatili rodiče mladistvého s tím, že se jejich syn zavázal, že jim celý dluh splatí.

Průběh spolupráce s PMS: Na jednání s Probační a mediační službou se mladistvý dostavil spolu se svým otcem.

Spolupráce s organizacemi: Mladistvý byl odkázaný na Salesiánský klub, ve kterém měl možnost absolvovat určené společensky prospěšné práce, které bude provádět ve svém

volném čase, tak aby nebyla nijak narušena příprava na budoucí povolání. Dále byl zapsán do programu sociálního výcviku, v organizaci LOST.

Trest (Program): Mladiství byl obviněn za provinění užívání cizí věci. Provinění mělo charakter tzv. přečinu, jeho horní hranice trestu je odnětí svobody až na pět let. Státní zástupce v případě mladistvého rozhodl pouze o udělení zkušební doby v trvání 12 měsíců a o udělení dohledu Probační a mediační službou a navrhl výchovné opatření ve formě společensky prospěšných prací v rozsahu 20 hodin. Zároveň mladistvý od státního zástupce dostal za úkol účastnit se v programu LOST aneb Jak se neztratit v době dospívání, který probíhá v organizaci UNIE KOMPAS, z.s. Účast ve výše uvedeném programu je povinná a je nucen ji splnit do 12 měsíců od nabití právní moci rozsudku.

Závěr: Během výkonu trestu společensky prospěšných prací, byl pracovník PMS v kontaktu s organizací, která byla pro výkon určena. Zaměstnanci organizace průběžně Probační a mediační službě hlásili zprávy ohledně mladistvého, který k nim docházel. Organizace vůči mladistvému žádné připomínky neměla, mladistvý si svůj trest poctivě odpracoval ve stanovené době. V případě tohoto mladistvého byl naplněn účel výchovného opatření. Mladistvý trest poctivě plnil, během výkonu nebyl nijak trestaný a žil tedy pořádaný život.

PŘÍLOHA P V: KAZUISTIKA RESPONDENT Č. 5

Trest: Bylo zastaveno podmíněné trestní stíhání a zároveň uděleny společensky prospěšné práce.

Osobní anamnéza: Klientku pracovník PMS hodnotil jako uvědomělou, která si zpět byla vědoma svých činů a litovala jich. Mladistvá není uživatelem drog ani jiných návykových látek, jak sama uvádí, alkohol užila pouze výjimečně.

Rodinná anamnéza: Otec na konzultaci s PMS pracovníkem uvedl, že s dcerou v minulosti nemuseli řešit žádné výchovné problémy. Společně jako rodina žijí v rodinném domě, kde žijí ve čtyřech, její matka, otec a starší bratr mladistvé. Pracovník PMS hodnotí rodinné zázemí jako stabilní.

Školní anamnéza: Mladistvá je studentka Gymnázia a je ve třetím ročníku. Školu zvládá bez problémů a chtěla by po maturitě pokračovat ve studiu na vysoké škole.

Sociální anamnéza: Ve volném čase se mladistvá ráda věnuje hudebnímu kroužku, který spadá pod uměleckou školu a také ráda tráví čas s přáteli. V minulosti se závodně věnovala tanci. Ve volném čase pracuje jako brigádník v obchodě.

Problémy před vstupem do programu (kontrola PMS): Klientka spolu se dvěma kamarády a jednou další kamarádkou dne 24. 11. 2018 silou vytláčili zamčené vstupní dveře, které vedly do hospody. Dále po cestě vytláčili ventilační okno, díky kterému se dostali do prostor hospody. Uvnitř hospody společně odcizili alkoholické i nealkoholické nápoje a cigarety v hodnotě 3. 000 Kč. Celková škoda byla vypočítána na 19.215 Kč. Protiprávního jednání se dopustila pod vlivem kamarádů, se kterými se na krádeži domluvili.

Průběh spolupráce s PMS: Na první setkání se klientka dostavila se svým otcem. Během sezení se přiznala, že při vloupání byli pod vlivem alkoholu a že to byla chyba, která se nebude opakovat.

Spolupráce s organizacemi: Mladistvá ihned po udělení trestu kontaktovala středisko pro výkon SPP a se zástupcem střediska se domluvili na termínech jejích SPP. Veškerou smluvní a písemnou domluvu klientka doložila ve středisku PMS, ve kterém měla stanovený dohled.

Trest (Program): Čin klientky byl hodnocen jako přečin, který má horní hranici trestu až pět let, ale jelikož státní zástupce provinění přisuzoval mladistvé nerozvážnosti, rozhodl o zkušební době. Mladistvé byl udělen trest zkušební doby v trvání 10 měsíců a povinnost vykonat společensky prospěšné práce bezplatně a ve svém volném čase tak, aby ji

neomezovali v přípravě na budoucí povolání. Klientce bylo určeno pro výkon SPP společnost Vzdělávací, sociální a kulturní středisko při nadaci Jana Pivečky, o.p.s. Výše trestu byla vymezena na 25 hodin SPP. Trest SPP prací u mladistvé měl podobu úklidu pracoviště.

Závěr: Klientka ihned po začátku řešení jejího provinění, se domluvila s přáteli, kteří se společně vloupali do hospody na rozdělení finančních částek, který každý z nich poškozeným zaplatí. Škodu, kterou způsobila, si zaplatila ze svých úspor a peněz, které si jako prodavačka vydělala. Všichni se společně poškozeným omluvili, což potvrdil i její otec. Své udělené povinnosti si plní, tudíž lze předpokládat, že účel výchovného opatření, jež jí byl udělen, je naplněn.

PŘÍLOHA P VI: KAZUISTIKA RESPONDENT Č. 6

Trest: V případě mladistvého bylo podmíněně zastaveno trestní stíhání

Osobní anamnéza: Mladistvý se jeví jako uvědomělá osoba, svého činu litoval, spolupracoval a ke všemu se doznal, tudíž je spatřován jako osoba, která má nadhled nad svým protiprávním jednáním a je ochotný za něj nést následky. Mladistvý v minulosti nebyl nijak trestně stíháný, v trestním rejstříku nemá žádný záznam, v minulosti nebyl postižen ani za přestupek. Není uživatelem žádných návykových látek a alkohol požívá pouze příležitostně. Svého činu hluboce lituje a nejvíc ho mrzí, že zklamal zrovna dědu.

Rodinná anamnéza: Mladistvý bydlí v rodinném domě se svou rodinou včetně jeho prarodičů. Celkově jich bydlí v rodinném domě 7. Dům je rozdělen na dvě patra, přičemž první patro obývá klientův dědeček, klient sám, jeho teta se sestřenicí a v druhém patře bydlí matka, otec a sestra mladistvého. Rodina v minulosti neřešila žádný problém v rodinných vztazích. Rodinné zázemí je hodnocené jako stabilní. Rodina spolupracuje s psychologem, se školou mladistvého, ale i se střediskem výchovné péče. S dědečkem i po tom, co mu udělal, komunikuje a klient uvedl, že podle jeho slov na něj dědeček nezanevřel. Jejich vztah byl narušen, ale když mu klient vysvětlil celou situaci, začali spolu opět komunikovat.

Školní anamnéza: Mladistvý je studentem Střední průmyslové a obchodní akademie. Je žákem druhého ročníku na oboru mechanik. Je bezproblémový, školní docházku plní bez sebemenších problémů.

Sociální anamnéza: Sociální okolí vnímá pracovník Probační a mediační služby jako rizikové. Mladistvé se totiž věnuje stříháním hudby a dělá Dj, s čím je spojen noční život. Mladistvý je fanoušek fotbalu a ve škole se věnuje boxu, basketbalu a atletice.

Problémy před vstupem do programu (kontrola PMS): Mladistvý během měsíce března v roce 2018 svému dědečkovi odcizil finanční hotovost ve výši 27 tisíc korun. Důvodem, proč peníze svému dědovi odcizil, byla podle jeho slov jeho tehdejší přítelkyně, která jej finančně využívala. Mladistvý byl v té době zamilovaný a vůbec si neuvědomoval a nepovažoval její chování za nijak manipulativní. Žádné věci nekupoval pro sebe, pouze pro jeho přítelkyni.

Průběh spolupráce s PMS: Mladistvý se ke svému provinění přiznal a postavil se k tomu čelem, převzal za čin zodpovědnost a velice toho litoval. Souhlasil s výchovným opatření a dohledem vedeným Probační a mediační službou. Na první schůzku se po předchozí písemné dohodě klient dostavil sám bez rodičů. Během schůzky celý příběh včetně důvodů

pracovníkovi Probační a mediační službě znovu vylíčil. Na dotazy probačního pracovníka odpovídal a spolupracoval. Svůj dluh dědečkovi splácí z vydělaných peněz. Mladistvý si domluvil brigádu, od které později doložil i smlouvu o provedení práce.

Spolupráce s organizacemi: Společensky prospěšné práce je mladistvý povinný vykonat v organizaci Charita, a to ve výši 40 hodin. Charitu mladistvý navrhl sám, protože sídlí blízko jeho bydliště. Po nabytí právní moci klient ihned organizaci kontaktoval a domluvil se s vedoucí střediska na výkonu společensky prospěšných prací.

Charita, ve které mladistvý měl vykonávat svůj trest, upozornila pracovníka PMS, že se klient na úvodní schůzku neodstavil a později se ani neozval. Později se mladistvý ozval a s vedoucí pracovnící Charity si naplánovaly harmonogram. Mladistvý se však neangažoval a odpracoval si pouze dvě hodiny společensky prospěšných prací. Mladistvý byl několikrát vyzván jak pracovnící charity, tak pracovníkem Probační služby. Po určité době, se PMS od matky klienta dozvěděla, že mladistvý je chovance ve výchovném ústavu. PMS pracovník, se snažil s výchovným ústavem domluvit, aby mladistvý mohl své společensky prospěšné práce odpracovat u nich. Bohužel PMS středisko vedoucí oddělené výchovného ústavu informovala, že tato varianta není možná. Po tom, co byl mladistvý propuštěn z výchovného ústavu, byl opětovně vyzván a upozorněn PMS pracovníkem, že stále nemá splněný trest. Pracovník jej poučil o možných následcích, na základě, kterých pak klient Charitu kontaktoval. Mladistvý napsal email vedoucí střediska Charita Luhačovice, s tím, že ho to opravdu mrzí, že si našel práci, ve které byl od rána do večera, aby splatil všechny dluhy a mohl znovu „žít“. Bral výchovné opatření na lehkou váhu a vůbec ho nenapadlo, že by za nesplnění mohl jít do vězení. Vše svému zaměstnavateli sdělil a ten mu přislíbil, že ho z práce uvolní, aby si společensky prospěšné práce dokončil a mohl žít zase plnohodnotný život. Zařízení mu dalo druhou šanci a umožnilo mu společensky prospěšné práce u nich dodělat. Práce měla podobu úklidu okolo budovy, stěhování knihovny a úklidu, montování nástěnek, sečení trávy apod.

Trest (Program): Soud mladistvému určil podmíněné odložení trestu s náhradou společensky prospěšných prací, a to v rozsahu 40 hodin, které musí splnit do 12 měsíců od nabytí právní moci. Ačkoliv se jedná o provinění, tak má podobu přečinu, za který je nejvyšší možná hranice trestu odnětí svobody až pět let, ale mladistvému byla udělena zkušební doba ve výši 12 měsíců. Společensky prospěšné práce musí klient vykonat ve svém volnu, zdarma a tak, aby činnost nezasahovala do přípravy na budoucí povolání. Včetně uděleného výchovného opatření je povinen poškozenému škodu v plné výši nahradit.

Závěr: Mladistvý byl obviněn za provinění krádeže. Svého činu litoval a ihned začal svůj dluh vzniklý vůči jeho dědečkovi splácet.

I přes problémy, které se během dohledu Probační a mediační službou u mladistvého objevily, byla povinnost společensky prospěšných prací vykonána. Mladistvý se za začátku jevil jako velice aktivní, který si chce svůj trest co nejdříve odpracovat, aby mohl znovu normálně žít“. V průběhu trestu však mladistvý přestal spolupracovat. I přes tento zkrat byla možnost obnovena a od Charity Luhačovice, dostal druhou šanci. Své povinnosti splnil ve výši, která mu byla přidělena. Každopádně zařízení mladistvého hodnotilo jako nezodpovědného, práce, která mu byla přidělena, mu často byla nevyhovující. Práci většinou nedokončil a odcházel dříve domů. Většinou spoléhal, že to nějak dopadne. Podle zařízení jeho práce nebyla ideální, každopádně svou povinnost si splnil.

I přesto, že probační pracovnice, veškeré zprávy a dokumenty zaslala státní zástupkyni včetně hodnocení zařízení s komentářem, že se domnívá, že nápravný účel společensky prospěšných prací nebyl naplněn a navrhuje, aby státní zástupce rozhodl o neosvědčení a ve zkušební době a doporučil věc předat soudu, státní zástupkyně případ ukončila, jakože se mladistvý osvědčil. Dne 31.8.2018 bylo vydáno usnesení o osvědčení mladistvého a byla ukončena zkušební doba.

PŘÍLOHA P VII: KAZUISTIKA RESPONDENT Č. 7

Trest: Podmíněné zastavení trestního stíhání včetně udělené povinnosti společensky prospěšných prací

Osobní anamnéza: Mladistvý byl v minulosti trestán za poškození cizí věci, za které dostal společensky prospěšné práci v rozmezí 25 hodin, které si splnil, proto bylo trestní stíhání zastaveno. V minulosti se mladistvý nedopustil žádného přestupku. Mladistvý je vedený v evidenci sociálního odboru, za negativní přístup k jeho školním povinnostem.

Rodinná anamnéza: Matka na syna očividně nemá velký vliv. Vše se synem řeší domluvou, která již není účinná. Mladistvý žije se svou matkou a sestrou. Rodiče jsou rozvedení, nežijí spolu, s otcem moc nevychází, protože po něm vždycky jenom něco chce a o něj se nezajímá. Dříve se vídali 4x do měsíce, ale protože otec o něj nejeví zájem a myslí spíše na sebe vídají se cca 1x z měsíc.

Školní anamnéza: Mladistvý momentálně navštěvuje třetí střední školu. Na předešlých středních školách si neplnil docházku, tudíž byl vyloučen. Momentálně tedy navštěvuje střední školu, obor autoelektrikář. Je v prvním ročníku, jeho známky jsou průměrné až podprůměrné (3, 4), potíže jiného charakteru nemá.

Sociální anamnéza: Jde o mladistvého recidivistu, již v minulosti měl problémy se zákonem. Mladistvý neplnil školní docházku a vystřídal několik středních škol. Mladistvý není schopen vlastní sebereflexe. Byl několika měsíčním uživatelem marihuany, se kterou už skončil kvůli jeho přítelkyni, která má k omamným a psychotropním látkám negativní postoj. Neuvedl žádné koníčky.

Problémy před vstupem do programu (kontrola PMS): Prostřednictvím sociální sítě Messenger se domluvil na prodeji marihuany v množství 3, 10 gramů. Za zboží chtěl 300 Kč. Drogu zájemci předal prostřednictvím druhé osoby, která zboží donesla zájemci (mladistvý) a hotovost od něj vyzvedla.

Průběh spolupráce s PMS: Mladistvý s trestem souhlasil, uvědomoval si, že dostal další šanci. Na první schůzku se dostavil s matkou. Klient uvedl, že si nebyl vědom, že se dopouští trestního činu v jeho případě nezletilosti provinění. Protože už v minulosti měl mladistvý zkušenosti se společensky prospěšnými pracemi, nebylo nutné sdělovat mnoho informací ani jemu ani jeho matce, oba věděli, co bude následovat. Mladistvý rostlinku marihuany našel venku, utrl jí a doma usušil a poté ji chtěl prodat.

V průběhu dohledu PMS nad mladistvým, středisko kontaktovala matka mladistvého, které pracovníka PMS informovala, že syn dnes zahájil výkon společensky prospěšných prací. Po vykonání společensky prospěšných prací klient na Probační a mediační službu donesl dohodu o realizaci společensky prospěšných prací, které v řádném termínu i výši vykonal. Hodnocení organizací pověřenou bylo pozitivní slovy „Pracoval dobře.“

Spolupráce s organizacemi: Mladistvý dostal povinnost vykonat společensky prospěšnou práci v organizaci Služby města Napajedla. Mladistvý si do zařízení po vyzvání zavolaal a domluvil schůzku, na které se měli domluvit na harmonogramu jeho práce. S výkonem Společensky prospěšných prací mladistvý neměl žádný problém a vše plnil. Práce měla vždy podobu úklidu města.

Trest (Program): Mladistvý se dopustil provinění nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy. V případě mladistvého bylo podmíněně zastaveno trestní stíhání s náhradou společensky prospěšných prací v rozsahu 30 hodin. Jeho čin měl podobu přečinu, u kterého nejvyšší možná sazba trestu odnětí svobody se pohybuje v rozmezí až 5 let. Za jeho provinění mu byla udělena zkušební doba 18 měsíců i přesto, že v minulosti byl za svůj předchozí čin negativně hodnocen kurátorem. Včetně uloženého výchovné opatření byl udělen dohled Probačního a mediačního úředníka.

Závěr: Během plnění společensky prospěšné práce se mladistvý choval slušně, žil řádný život, nebylo proti němu během zkušební doby zahájeno žádné trestní řízení, proto účel Společensky prospěšných prací byl naplněn. U mladistvého bylo ukončeno podmíněné trestní stíhání. Probační a mediační služba kontaktovala matku pro kontrolu, ta sdělila, že s mladistvým nejsou žádné problémy až na výchovné potíže ve škole (prospěch) nejsou. Mladistvý na základě pozitivního hodnocení jak ze strany organizace, kde vykonával společensky prospěšné práce, tak i ze strany PMS, byl klasifikován, jako že se osvědčil.

PŘÍLOHA P VIII: KAZUISTIKA RESPONDENT Č. 8

Trest: V případě mladistvého bylo rozhodnuto o podmíněném odnětí svobody.

Osobní anamnéza: Mladistvý je babičkou hodnocený jako lajdák. Nemá žádné návyky jak pracovní, tak mravní. Jde o jedince, který nemá kde bydlet. Je nespolehlivý a nezodpovědný. Klient je uživatel omamně psychotropních látek, marihuanu kouří od 11 let denně, pervitin užívá nitrožilně skoro každý den. Byl v dětském domově, později v diagnostickém ústavu. Po dovršení 18 let mu byl vyplacen sirotčí důchod. Velkou část peněz půjčil jiným osobám (jeho kamarádům) a zbytek utratil za drogy, za jídlo.

Rodinná anamnéza: Klient podle své babičky nebydlí nikde a je bezdomovec. K babičce si přijde vyprat tak 2x do týdne. Babička mu poskytne jídlo, vypere, a to je vše. Žádné peníze mu babička nedává, protože mu dala několikrát na nový občanský průkaz, který vždy ztratil. Několikrát babičku nějakou výmluvou obalamutil a ta mu dala nějaké peníze. Celkově když peníze, které již klientovi babička dala, spočítá, doje na částku vyšší než 70 000 korun a všechny peníze podle ní utratil. Babička klienta uvedla, že s ním nechce mít už nic společné. Otec mu zemřel a po něm dostal sirotčí důchod ve výši 380 000 Kč a z toho taky prý nic nemá. S matkou nenavazuje žádný kontakt. Podle klienta byla jeho matka taky „případ“, se kterým si jeho babička taky užila, proto ho babička už nechce a nemůže u ní klient bydlet.

Školní anamnéza: Nestuduje, měl v plánu jít pracovat, ale momentálně je nezaměstnaný.

Sociální anamnéza: V jeho volném čase je s kamarády je v parku, kde podle jeho slov „kecají“, poslouchají hudbu. Když je sám tak jezdí na skejtu, nebo hraje hry na telefonu. Tvrdí, že má mnoho jiných zájmů, ale prý je podle jeho slov jiná doba, proto se jim nevěnuje. Probační pracovník nerozuměl, co má na mysli a na jeho doptání klient nechtěl odpovídat.

Problémy před vstupem do programu (kontrola PMS): Mladistvý dlouhou dobu v roce 2017 opatroval marihuanu a dále ji pak prodával nezletilým osobám, a to v několika případech. Pod rukama prošlo klientovi velké množství marihuany, ze které měl osobní zisk, což bylo důvodem páchaní trestné činnosti v jeho případě provinění. Dále si opatroval látku Metamfetamin, jiným názvem pervitin, který je také klasifikován jako omamná a psychotropní látka. Nejméně v 50 případech látku poskytl (prodal) mladistvým osobám. Dále si opatroval látku tzv. MDMA známou také jako extáze, kterou taktéž poskytoval převážně nezletilým osobám. V důsledku jeho protiprávního jednání u nezletilých osob vytvářel návyky, sklony a zájmy, které mohly vést k vytvoření jejich drogové závislosti.

Průběh spolupráce s PMS: I když klient, který byl přidělený na PMS, byl dospělý, byl stále veden jako mladistvý, protože se svého provinění se dopustil ve věku 17 let, tudíž jako mladistvý, což je rozhodující. Na první schůzku přišel o 38 minut později s omluvou, že zaspal. Přišel nevyspalý, špinavý, unavený a někdy nechápal, co po něm pracovník PMS chce. Na další schůzky se klient nedostavil, a to bez omluvy, dopustil se tedy porušení podmínky dohledu. Dále byl zjištěn dluh klienta vůči soudu ve výši 4 000 Kč. Na domluvu další schůzky se klient neozval, proto probační a mediační pracovník volal jeho babičce, která probačnímu pracovníkovi sdělila, že klient je od 22. 11. 2019 ve vazební věznici v Olomouci, za krádež.

Spolupráce s organizacemi: Jako malý byl mladistvý v dětském domově, protože ho matka opustila. Později pro své výchovné problémy byl umístěn do výchovného ústavu. Později ho babička vzala na milost a bydlel u ní i přesto, že s matkou klienta babička taky neměla lehký život. Později, co klient babičku několikrát zklamal, bral si od ní jen peníze, nebyl zodpovědný bez sebemenší snahy se napravit, jej z domu vykázala.

Trest (Program): Mladistvý neoprávněně nabízel, prodával a jinak neoprávněně opatřoval psychotropní látky, a to ve větším než malém množství vůči dítěti mladšímu 15 – ti let. Dále tedy úmyslně ohrozil mravní vývoj dítěte tím, že jej sváděl k nemravnému životu a páchání takového protiprávnímu jednání se dopouštěl po dlouhou dobu. Mladistvý teda spáchal zvlášť závažný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy a přečinu ohrožování výchovy dítěte. Soudem byl mladistvému udělen trest odnětí svobody 25 měsíců, přičemž se trest podmíněně odkládá na zkušební dobu v trvání 3 let a zároveň byl mladistvému udělen dohled Probační a mediační služby. Dále byl vysloven zákaz užívání omamných a psychotropních látek po celou zkušební dobu. Klient je povinný hradit náklady trestního řízení za soud i náklady výkonu vazby.

Závěr: Klient dostal šanci od soudu, tím že za svůj závažný čin byl odsouzen trestem odnětí svobody ve výši 25 měsíců, ale byla mu udělena zkušební doba v trvání 3 let. Čímž jeho trest spočíval v docházení na Probační a mediační službu. Klient si svou povinnost docházet na Probační a mediační službu neplnil a tím tedy porušil plnění podmínky dohledu. Když se pracovník snažil klienta kontaktovat a upozornit ho na následky, dovolal se pouze babičce, která mu sdělila, že její vnuk je ve vazební věznici v Olomouci, za krádež sluchátek.